OBČINA
ILIRSKA
BISTRICA

Bazoviška cesta 14, 6250 Ilirska Bistrica
TEL.: +386 (0)5 41 361
E-MAIL: obcina.ilirska-bistrica@ilirska-bistrica.si
URL: www.ilirska-bistrica.si

Številka: 610-0002/2024
Datum: 21. 2. 2025

OBČINSKI SVET OBČINE ILIRSKA BISTRICA

ZADEVA:	Lokalni program za kulturo občine Ilirska Bistrica 2025–2028
PREDLAGATELJ:	Dr. Gregor Kovačič, župan Občine Ilirska Bistrica
PRAVNA PODLAGA:	Zakon o uresničevanju javnega interesa za kulturo (Uradni list RS, št. 77/07 – uradno prečiščeno besedilo, 56/08, 4/10, 20/11, 111/13, 68/16, 61/17, 21/18 – ZNOrg, 3/22 – ZDeb in 105/22 – ZZNŠPP).
GRADIVO PRIPRAVIL:	Aneja Rože Kravanja, strokovna sodelavka
POROČEVALEC:	Aneja Rože Kravanja, strokovna sodelavka
NAMEN:	Sprejetje strateškega dokumenta na področju kulture za obdobje štirih let, kot določa 14. člen Zakona o uresničevanju javnega interesa na področju kulture
PRISTOJNO DELOVNO TELO:	Odbor za družbene dejavnosti
PREDLOG SKLEPA:	V prilogi

Obrazložitev:

Občina Ilirska Bistrica strateškega dokumenta na področju kulture še ni imela sprejetega. Kultura je opredeljena v najvišjem temeljnem pravnem aktu države, to je v Ustavi Republike Slovenije, sprejeti 23. decembra 1991 (Uradni list RS, št. 33/91-I, 42/97 – UZS68, 66/00 – UZ80, 24/03 – UZ3a, 47, 68, 69/04 – UZ14, 69/04 – UZ43, 69/04 – UZ50, 68/06 – UZ121,140,143, 47/13 – UZ148, 47/13 – UZ90,97,99, 75/16 – UZ70a in 92/21 – UZ62a). Sledijo ji Zakon o lokalni samoupravi (Uradni list RS, št. 94/07 – uradno prečiščeno besedilo, 76/08, 79/09, 51/10, 40/12 – ZUJF, 14/15 – ZUUJFO, 11/18 – ZSPDSLS-1, 30/18, 61/20 – ZIUZEOP-A in 80/20 – ZIUOOPE), Zakon o uresničevanju javnega interesa za kulturo (Uradni list RS, št. 77/07 – uradno prečiščeno besedilo, 56/08, 4/10, 20/11, 111/13, 68/16, 61/17, 21/18 – ZNOrg, 3/22 – ZDeb in 105/22 – ZZNŠPP) in Resolucija o nacionalnem programu za kulturo 2024–2031 (Uradni list RS, št. 61/24).

Sprejem Lokalnega programa za kulturo narekujejo določila Zakona o uresničevanju javnega interesa za kulturo (Uradni list RS, št. 77/07 – uradno prečiščeno besedilo, 56/08, 4/10, 20/11, 111/13, 68/16, 61/17, 21/18 – ZNOrg, 3/22 – ZDeb in 105/22 – ZZNŠPP). Lokalna skupnost po 14. členu navedenega zakona sprejme svoj lokalni program za kulturo za obdobje štirih let, pri čemer lahko program vsebuje tudi dolgoročne usmeritve, ki presegajo to obdobje. Lokalnim skupnostim, razen mestnim občinam, ni treba sprejeti lokalnega programa za kulturo pod pogojem, da opredelijo javni interes na področju kulture, prioritete, ukrepe, cilje in kazalce v drugem dokumentu razvojnega načrtovanja lokalne skupnosti. Določbe, zapisane v 14. členu Statuta Občine Ilirska Bistrica (Uradni list RS, št. 189/20) in 14. členu ZUJIK-a, dajejo občinskemu svetu pristojnost, da sprejme Lokalni program za kulturo občine Ilirska Bistrica 2025–2028.

Priprava Lokalnega programa za kulturo 2025–2028 je vključevala imenovanje delovne skupine za njegovo pripravo, preglede pravnih podlag, nosilcev kulturnih dejavnosti, kulturnih dejavnosti, kulturne infrastrukture ter financiranja med letoma 2020 in 2023, organizacijo delavnice »Kakšne kulture si želimo?«, namenjeno javnim zavodom na področju kulture, katerih ustanoviteljica je Občina Ilirska Bistrica, vzgojno-izobraževalnim zavodom in nevladnim organizacijam s področja kulture, ki delujejo v občini Ilirska Bistrica. Pri oblikovanju vsebine lokalnega programa za kulturo so bile upoštevane tudi smernice Resolucije o nacionalnem programu za kulturo 2024–2031 (ReNPK24–31). V navedeni resoluciji so določene usmeritve, ki so potrebne za uresničitev nacionalne programa za kulturo na državni in lokalni ravni.

Priloženi dokument Lokalnega programa za kulturo predstavlja usmeritev za razvoj občine Ilirska Bistrica za obdobje štirih let, obenem vključuje tudi dolgoročne usmeritve. Razdeljen je na dva dela. Prvi del je analitični, saj vključuje preglede pravnih podlag, nosilcev kulturnih dejavnosti, kulturnih dejavnosti, kulturne infrastrukture ter financiranja med letoma 2020 in 2023. Obenem so vanj vključeni tudi rezultati zgoraj navedene delavnice »Kakšne kulture si želimo?« Sledi drugi del, v katerem so podane smernice za razvoj kulture v občini Ilirska Bistrica. Sestavljen je iz treh poddelov, ki zajemajo predvidene cilje in aktivnosti na področju kulture, predviden program osrednjih kulturnih prireditev ter končno spodbujanje ljubiteljske kulture v občini Ilirska Bistrica za obdobje štirih let, to je od 2025 do 2028.

Lokalni program za kulturo občine Ilirska Bistrica 2025–2028 tako predstavlja dokument, ki vsebuje ne le zakonskih podlag, ki določajo javni interes za kulturo in so za lokalno skupnost obvezujoče, izraža tudi kulturne danosti, posebnosti in prioritete v lokalnem prostoru. Občina Ilirska Bistrica ima zaradi različnih dejavnikov, kot so njena naravna raznolikost, kulturna dediščina, močno ljubiteljsko udejstvovanje na področju kulture in bližine državne meje z Republiko Hrvaško velik potencial, da razvije kulturo kot silo, ki bo izboljševala kakovost življenja njenih občanov, obenem pa bo privabljala druge (slovenske in tuje) ustvarjalce in raziskovalce ter bo prispevala k rasti kulturnega turizma v občini. To se lahko doseže le s premišljenim načrtom ter z merljivimi in uresničljivimi cilji. To je tudi ambicija pričujočega Lokalnega programa za kulturo: podati smernice s konkretnimi cilji, aktivnostmi, kazalniki in z oceno finančnih sredstev in virov financiranja.

Glede na navedeno predlagamo občinskemu svetu Občine Ilirska Bistrica, da predlagani Lokalni program za kulturo občine Ilirska Bistrica 2025–2028 obravnava in sprejme na seji občinskega sveta.

OBČINA ILIRSKA BISTRICA
Bazoviška cesta 14, 6250 Ilirska Bistrica
Tel.: 05 71 41 361, faks: 05 71 41 284
e-pošta: obcina.ilirska-bistrica@ilirska-bistrica.si

LOKALNI PROGRAM ZA KULTURO OBČINE ILIRSKA BISTRICA

2025–2028

Številka: 610-0002/2024

Datum: 21. 2. 2025

Ilirska Bistrica, februar 2025

KAZALO

UVOD 7

PRVI DEL: PREGLED STANJA KULTURE V OBČINI ILIRSKA BISTRICA 9

1 PRAVNE PODLAGE 10

1.1 Ustava Republike Slovenije 10

1.2 Zakon o uresničevanju javnega interesa za kulturo 10

1.3 Zakon o lokalni samoupravi 12

1.4 Predpisi Občine Ilirska Bistrica s področja kulture 12

2 NOSILCI JAVNEGA INTERESA NA PODROČJU KULTURE V OBČINI ILIRSKA BISTRICA 13

2.1 Javni zavodi s področja kulture 13

2.2 Javni sklad RS za kulturne dejavnosti 13

2.3 Nevladne organizacije s področja kulture 14

2.4 Samozaposleni v kulturi 14

2.5 Ustvarjalni posamezniki 14

3 PREGLED KULTURNIH DEJAVNOSTI V OBČINI ILIRSKA BISTRICA 15

3.1 Ohranjanje kulturne dediščine 15

3.1.1 Nesnovna kulturna dediščina 16

3.1.2 Nepremična kulturna dediščina 17

3.1.3 Premična kulturna dediščina 19

3.2 Arhivsko gradivo 20

3.3 Bralna pismenost, knjižnična dejavnost in založništvo 21

3.4 Glasbena dejavnost 23

3.5 Vizualne umetnosti 24

3.6 Uprizoritvene umetnosti in film 24

4 JAVNA INFRASTRUKTURA ZA KULTURO 25

4.1 Pregled javne infrastrukture za kulturo 25

4.2 Vlaganje v javno infrastrukturo za kulturo 25

5 PODPORNE AKTIVNOSTI ZA RAZVOJ KULTURE V OBČINI ILIRSKA BISTRICA 26

5.1 Informiranje 26

5.2 Zaposlovanje in izobraževanje 26

5.3 Razvoj kulturno-umetnostne vzgoje 26

6 PREGLED FINANCIRANJA KULTURE V OBČINI ILIRSKA BISTRICA MED LETOMA 2020 IN 2023 27

6.1 Sofinanciranje javnih zavodov s področja kulture 27

6.2 Sofinanciranje Javnega sklada za kulturne dejavnosti, območna enota Ilirska Bistrica 27

6.3 Sofinanciranje ljubiteljskih kulturnih dejavnosti ... 27

6.4 Pregled financiranja Pavlovčeve galerije ... 28

6.5 Pregled sofinanciranja obnove in vzdrževanja spomenikov v občini Ilirska Bistrica za pretekla štiri leta ... 28

7 REZULTATI DELAVNICE KAKŠNE KULTURE SI ŽELIMO? ... 29

7.1 Rezultati SWOT analize ... 29

7.2 Rezultati prepoznavanja prioritet na področju kulture ... 30

DRUGI DEL: SMERNICE ZA RAZVOJ KULTURE V OBČINI ILIRSKA BISTRICA ... 31

1 PREDVIDENI CILJI IN AKTIVNOSTI NA PODROČJU KULTURE MED LETOMA 2025 IN 2028 ... 32

1.1 Posodobitev občinskega sklepa razglasitve javne infrastrukture na področju kulture v občini Ilirska Bistrica z dne 13. julija 1996 ... 32

1.2 Knjižnica Makse Samsa Ilirska Bistrica ... 33

1.3 Grad Prem ... 35

1.4 Ljudska šola na Premu ... 38

1.5 Partizanska bolnica Zalesje ... 40

1.6 Vzpostavitev ilirskobistriškega muzeja ... 41

1.7 Dom na Vidmu ... 42

1.8 Pavlovčeva galerija v Domu na Vidmu ... 43

1.1. Glasbena šola Ilirska Bistrica ... 44

1.9 Kulturne tematske poti ... 45

1.9.1 Kettejeva pot ... 46

1.9.2 Premska krožna pot ... 48

1.10 Predstavitev dediščine Toneta Kralja na Ilirskobistriškem ... 49

1.11 Hrib svobode ... 50

1.12 Kindlerjev park ... 51

1.13 Ohranjanje nepremične kulturne dediščine ... 53

1.14 Vzpostavitev AŽ panja ... 54

2 PREDVIDEN PROGRAM OSREDNJIH KULTURNIH PRIREDITEV V LETIH 2025–2028 ... 55

2.1 Mesec kulture ... 55

2.2 Pust je pršu ... 55

2.3 Vizita ... 56

2.4 Primorska poje ... 56

2.5 Revija otroških in mladinskih pevskih zborov ... 56

2.6 Občinska revija odraslih pevskih zborov 57
2.7 Poletna muzejska noč 57
2.8 Dnevi evropske kulturne dediščine in Teden kulturne dediščine 58
2.9 Priključitev Primorske k matični domovini leta 2025 58
3 SPODBUJANJE LJUBITELJSKE KULTURE V OBČINI ILIRSKA BISTRICA 59
3.1 Srečanja nosilcev ljubiteljske kulture 59
3.2 Srečanja po posameznih področjih ljubiteljske kulture 59
3.3 Izobraževanja po posameznih področjih kulturnih dejavnosti 60
3.4 Spodbujanje ljubiteljske kulture na podlagi javnih občinskih razpisov 60
4 ZA ZAKLJUČEK: DOLGOROČNE USMERITVE 61

Delovna skupina za pripravo Lokalnega programa za kulturo 2025–2028:

Na podlagi 21. člena Zakona o lokalni samoupravi (Uradni list RS, št. 94/07 – uradno prečiščeno besedilo, 76/08, 79/09, 51/10, 40/12 – ZUJF, 14/15 – ZUUJFO, 11/18 – ZSPDSLS-1, 30/18, 61/20 – ZIUZEOP-A in 80/20 – ZIUOOPE) in 33. člena Statuta Občine Ilirska Bistrica (Uradni list RS, št. 189/20), je župan Občine Ilirska Bistrica dr. Gregor Kovačič 28. februarja 2024 sprejel Sklep o imenovanju delovne skupine za pripravo lokalnega programa za kulturo 2025–2028 v Občini Ilirska Bistrica, št. 610-0002/2024 - 1.

Delovno skupino sestavljajo:

- strokovna sodelavka, Aneja Rože Kravanja (vodja delovne skupine),
- direktorica občinske uprave, mag. Jana Knafelc Strle,
- vodja oddelka za družbene zadeve, Zdenka Tomažič,
- višja svetovalka za področje kulture, izobraževanja in javnih zavodov, Erika Vrh,
- strokovna sodelavka, Dragica Jaksetič.

Pri pripravi Lokalnega programa za kulturo 2025–2028 so smiselno, glede na področje delovanja, sodelovali še drugi zaposleni uslužbenci v občinski upravi Občine Ilirska Bistrica.

V nadaljevanju so uporabljeni izrazi, ki se nanašajo na osebe in so zapisani v moški slovnični obliki, uporabljeni kot nevtralni za ženski in moški spol.

UVOD

Kultura je eden ključnih družbenih podsistemov. Z uresničevanjem svojega poslanstva izboljšuje kakovost življenja, spodbuja raznolikost, vzpostavlja kritični odnos posameznikov do družbe in krepi njihovo ustvarjalnost, omogoča vsebinsko polno preživljanje prostega časa, zagotavlja svobodo izražanja ter dostop do kakovostnih in preverjenih informacij, omogoča živost jezika in z ohranjanjem kulturne dediščine osmišlja preteklost ter kaže vizijo prihodnosti. Prispeva tudi k socialno pravični, solidarni in ustvarjalni družbi. Svoje poslanstvo lahko udejanja le, če so znotraj sektorja zagotovljeni ustrezni pogoji za profesionalno delo za delavce v kulturi in za široko dostopno udejstvovanje prebivalstva znotraj ljubiteljske kulture.

Občina Ilirska Bistrica ima zaradi različnih dejavnikov, kot so njena naravna raznolikost, kulturna dediščina, močno ljubiteljsko udejstvovanje na področju kulture in bližine državne meje z Republiko Hrvaško velik potencial, da razvije kulturo kot silo, ki bo izboljševala kakovost življenja njenih občanov, obenem pa bo privabljala druge (slovenske in tuje) ustvarjalce in raziskovalce ter bo prispevala k rasti kulturnega turizma v občini. To se lahko doseže le s premišljenim načrtom ter z merljivimi in uresničljivimi cilji. To je tudi ambicija pričujočega Lokalnega programa za kulturo: podati smernice s konkretnimi cilji, aktivnostmi, kazalniki in z oceno finančnih sredstev in virov financiranja.

Priprava Lokalnega programa za kulturo 2025–2028 je vključevala imenovanje delovne skupine za njegovo pripravo, pregled pravnih podlag, nosilcev kulturnih dejavnosti, kulturnih dejavnosti, kulturne infrastrukture ter financiranja med letoma 2020 in 2023, organizacijo delavnice »Kakšne kulture si želimo?«, namenjeno javnim zavodom na področju kulture, katerih ustanoviteljica je Občina Ilirska Bistrica, vzgojno-izobraževalnim zavodom in nevladnim organizacijam s področja kulture, ki delujejo v občini Ilirska Bistrica. Ob zavedanju, da s tem nismo zaobjeli vseh nosilcev kulturnih dejavnosti in drugih akterjev, ki pomembno prispevajo k razvoju kulture, je bila kot del priprave Lokalnega programa za kulturo 2025–2028 vključena tudi javna obravnava.

Čeprav je osrednji poudarek Lokalnega programa za kulturo 2025–2028 na kulturi v njenem ožjem pomenu, so bila v pripravo lokalnega programa vključena tudi druga področja. Ker je kultura eden od družbenih podsistemov, ne more obstajati *per se*, temveč le v interakciji z drugimi področji družbe in narave. Njihova vključenost je zlasti vidna v načrtovanju razvoja kulturnih tematskih poti, Hriba svobode in Kindlerjevega parka, ne manjka pa niti pri drugih obravnavanih predmetih.

Transdisciplinarnost je vključena tudi v Resolucijo o nacionalnem programu za kulturo 2024–2031 (ReNPK24–31), ki temeljne strateške cilje za usmerjanje oblikovanja ukrepov in dolgoročno tudi kulturne politike, umešča v tri stebre. To so *Kultura za povezano družbo*, *Kultura kot javno dobro* in *Kultura za trajnostno prihodnost*.

Tabela 1: Stebri in temeljni strateški cilji Resolucije o nacionalnem programu za kulturo 2024–2031 (ReNPK24–31)

Steber	Cilj 1	Cilj 2	Cilj 3
Kultura za povezano družbo	Skrb za kulturno dediščino	Kakovostna raznovrstna umetnost in avtonomno vrednotenje	Vloga kulture pri zdravju in dobrem počutju
Kultura kot javno dobro	Razvoj in javna raba slovenskega jezika	Razvit sistem posredovanja kulturnih vsebin in zagotavljanja njihove dostopnosti	Vloga kulture v trajnostnih mestih, naseljih in skupnostih
Kultura za trajnostno prihodnost	Zagotavljanje kulturne raznolikosti	Neodvisni in kakovostni mediji ter preiskovalno novinarstvo	Vloga kulture pri zmanjševanju neenakosti

Ker je smotrnost priprave Lokalnega programa za kulturo 2025–2028 strmenje k premišljenemu razvoju kulture v občini Ilirska Bistrica, je bistvenega pomena, da se odločevalci, nosilci kulturnih dejavnosti in drugi, ki bistveno prispevajo h kulturnemu razvoju v občini Ilirska Bistrica, pri svojem delovanju in načrtovanju nadaljnjih projektov zavežejo izpolnjevanju zapisanih ciljev.

PRVI DEL: PREGLED STANJA KULTURE V OBČINI ILIRSKA BISTRICA

V prvem delu Lokalnega programa za kulturo 2025–2028 so z namenom okvirnega pregleda stanja kulture v občino Ilirska Bistrica vključeni pregledi:

- pravnih podlag,
- nosilcev kulturnih dejavnosti,
- kulturnih dejavnosti,
- javne infrastrukture za kulturo,
- podpornih aktivnosti za razvoj kulture,
- financiranja kulture med letoma 2020 in 2023.

1 PRAVNE PODLAGE

Kultura je opredeljena v najvišjem temeljnem pravnem aktu države, to je v **Ustavi Republike Slovenije**, sprejeti 23. decembra 1991 (Uradni list RS, št. 33/91-I, 42/97 – UZS68, 66/00 – UZ80, 24/03 – UZ3a, 47, 68, 69/04 – UZ14, 69/04 – UZ43, 69/04 – UZ50, 68/06 – UZ121,140,143, 47/13 – UZ148, 47/13 – UZ90,97,99, 75/16 – UZ70a in 92/21 – UZ62a). Sledijo ji **Zakon o lokalni samoupravi** (Uradni list RS, št. 94/07 – uradno prečiščeno besedilo, 76/08, 79/09, 51/10, 40/12 – ZUJF, 14/15 – ZUUJFO, 11/18 – ZSPDSLS-1, 30/18, 61/20 – ZIUZEOP-A in 80/20 – ZIUOOPE), **Zakon o uresničevanju javnega interesa za kulturo** (Uradni list RS, št. 77/07 – uradno prečiščeno besedilo, 56/08, 4/10, 20/11, 111/13, 68/16, 61/17, 21/18 – ZNOrg, 3/22 – ZDeb in 105/22 – ZZNŠPP) in **Resolucija o nacionalnem programu za kulturo 2024–2031** (Uradni list RS, št. 61/24).

1.1 Ustava Republike Slovenije

Pravice do kulture so v Ustavi Republike Slovenije opredeljene v okviru drugih pravic, povezanih s področjem kulture.

Najtesneje sta s področjem kulture povezana 5. in 11. člen. 5. člen določa, da država na svojem ozemlju varuje človekove pravice in temeljne svoboščine. V njem je določeno tudi, da država varuje in zagotavlja pravice avtohtone italijanske in madžarske narodne skupnosti. Država skrbi tudi za avtohtone slovenske narodne manjšine v sosednjih državah, za slovenske izseljence in zdomce, in pospešuje njihove stike z domovino. Skrbi tudi za ohranjanje naravnega bogastva in kulturne dediščine ter ustvarja možnosti za skladen civilizacijski in kulturni razvoj Slovenije.

11. člen določa, da je uradni jezik v Sloveniji slovenščina. Na območjih občin, v katerih živita italijanska ali madžarska narodna skupnost, je uradni jezik tudi italijanščina ali madžarščina.

Členi, ki se še navezujejo na področje kulture so:

- 39. člen: svoboda izražanja,
- 59. člen: svoboda znanosti in umetnosti,
- 60. člen: pravice iz ustvarjalnosti,
- 61. člen: izražanje narodne pripadnosti,
- 62.a člen: znakovni jezik in jezik gluhoslepih,
- 64. člen: posebne pravice avtohtone italijanske in madžarske narodne skupnosti v Sloveniji,
- 71. člen: varstvo zemljišč (država skrbi za gospodarski, kulturni in socialni napredek prebivalstva na gorskih in hribovitih območjih),
- 73. člen: varovanje naravne in kulturne dediščine.

1.2 Zakon o uresničevanju javnega interesa za kulturo

Zakon o uresničevanju javnega interesa (ZUJIK) za kulturo je krovni zakon na področju kulture v Republiki Sloveniji. V njem so določeni javni interes za kulturo, organi, ki so zanj pristojni in odgovorni, ter mehanizmi za njegovo uresničevanje.

Kot določa 8. člen ZUJIK-a javni interes za kulturo temelji na zagotavljanju javnih kulturnih dobrin, s katerimi se uresničuje kulturni razvoj Slovenije in slovenskega naroda, za katerega skrbijo Republika Slovenija in lokalne skupnosti.

Javni interes za kulturo se uresničuje predvsem z zagotavljanjem pogojev za:

- kulturno ustvarjalnost,
- dostopnost kulturnih dobrin,
- kulturno raznolikost,
- uveljavljanje in razvoj slovenskega jezika,
- slovensko kulturno identiteto,
- skupen slovenski kulturni prostor,
- mednarodno prepoznavnost in uveljavitev slovenske kulture in umetnosti v mednarodnem prostoru.

Nosilci uresničevanja javnega interesa za kulturo so država in lokalne skupnosti. Javni interes za kulturo uresničujejo samostojno ali pa ustanovijo za izvajanje posamičnih nalog javne sklade ali javne agencije (22. člen).

Kot določa 24. člen država in lokalne skupnosti uresničujejo javni interes za kulturo po tem zakonu zlasti z zagotavljanjem kulturnih dobrin kot javnih dobrin ter z načrtovanjem, gradnjo in vzdrževanjem javne kulturne infrastrukture.

Javni interes za kulturo se določa z zakoni ter z nacionalnim in lokalnimi programi za kulturo. Nacionalni progam za kulturo, določen v 10. členu, je strategija kulturne politike, ki izhaja iz zgodovinsko doseženega položaja kulture, s katero se ugotovi vlogo kulture v razvoju Slovenije in slovenskega naroda ter javni interes zanjo. Z njo se tudi opredeli področja kulture, na katerih se zagotavljajo kulturne dobrine kot javne dobrine, in predvidi se usmeritve na področju investicij v javno kulturno infrastrukturo. Nacionalni program za kulturo se sprejme za obdobje najmanj osmih let. Na podlagi nacionalnega programa sprejme vlada akcijski načrt, s katerim za obdobje štirih let določi ukrepe (obseg in vrsto kulturnih dejavnosti), cilje, obseg sredstev in čas za njihovo uresničitev ter kazalce, po katerih se bo merilo njihovo doseganje.

V 14. členu je določeno, da lokalna skupnost sprejme svoj lokalni program za kulturo za obdobje štirih let, pri čemer lahko program vsebuje tudi dolgoročne usmeritve, ki presegajo to obdobje. Lokalne skupnosti, v katerih živijo avtohtona italijanska ali madžarska narodna skupnost ali romska skupnost, v pripravo lokalnega programa za kulturo vključijo navedene skupnosti. Glede vsebine lokalnega programa za kulturo se smiselno uporabljajo določbe tega zakona o nacionalnem programu za kulturo. Lokalnim skupnostim, razen mestnim občinam, ni treba sprejeti lokalnega progama za kulturo, če opredelijo javni interes na področju kulture, prioritete, ukrepe ter cilje in kazalce za njihovo doseganje v drugem dokumentu razvojnega načrtovanja lokalne skupnosti. Dve ali več lokalnih skupnosti lahko oblikujejo skupni program za kulturo, ki ga sprejmejo pristojni organi lokalnih skupnosti.

Pravne podlage za udejanjanje javnega interesa so določene v 9. členu. To so:
- letni izvedbeni načrti nosilcev javnega interesa iz 22. člena tega zakona,
- javni razpisi in javni pozivi za financiranje javnih kulturnih programov in kulturnih projektov,
- akti o ustanovitvi javnih zavodov, njihovi strateški načrti in letni programi dela,
- javni razpisi za oddajo javne kulturne infrastrukture,
- upravne odločbe.

Kulturne dejavnosti definira 4. člen. To so vse oblike ustvarjanja, posredovanja in varovanja kulturnih dobrin na področju nepremične in premične kulturne dediščine, besednih, uprizoritvenih, glasbenih, vizualnih, filmskih, avdiovizualnih, intermedijskih in drugih umetnosti na področju založništva in knjižničarstva, kinematografije in na drugih področjih kulture. V dvomu, ali je posamezna dejavnost kulturna dejavnost po tem zakonu, odloči minister, pristojen za kulturo.

1.3 Zakon o lokalni samoupravi

Kot določa 21. člen zakona, občina samostojno opravlja lokalne zadeve javnega pomena (»izvirne naloge«), ki jih določi s splošnim aktom občine ali so določene z zakonom. Med njene naloge s področja kulture sodijo pospeševanje kulturnoumetniške ustvarjalnosti, omogočanje dostopnosti do kulturnih programov in zagotavljanje splošnoizobraževalne knjižnične dejavnosti. Občina mora v skladu z zakonom skrbeti tudi za kulturno dediščino na svojem območju.

1.4 Predpisi Občine Ilirska Bistrica s področja kulture

Področje kulture ureja temeljni akt lokalne skupnosti, to je Statut Občine Ilirska Bistrica (Uradni list RS, št. 189/20). Statut v 7. členu navaja, da občina samostojno opravlja lokalne zadeve javnega pomena, tako da pospešuje raziskovalno, kulturno in društveno dejavnost, da omogoča dostopnost kulturnih programov in da skrbi za kulturno dediščino na svojem območju.

Za uresničevanje javnega interesa kulture je Občina Ilirska Bistrica z odlokom ustanovila javni zavod Knjižnico Makse Samsa Ilirska Bistrica (Uradne objave Snežnika, št. 7/03, 8/03 in 12/07). Na ozemlju občine Ilirska Bistrica ozemlju deluje tudi Pokrajinski muzej Koper (ustanovljen z odlokom, objavljenim v Uradnem listu št. 10/04 in 56/12). Od leta 2009 deluje v Ilirski Bistrici tudi njegova enota. Pogodba o ustanovitvi enote Pokrajinskega muzeja Koper v Ilirski Bistrici in o upravljanju ter strokovnem nadzoru muzejske zbirke na gradu Prem (številka 560/09) je bila sklenjena 23. oktobra 2009.

Za uresničevanje javnega interesa za kulturo je pomemben tudi Javni sklad Republike Slovenije za kulturne dejavnosti, območna izpostava Ilirska Bistrica.

Občina Ilirska Bistrica vsako leto preko javnega razpisa sofinancira ljubiteljske kulturne dejavnosti. Temeljni akt sofinanciranja ljubiteljske kulturne dejavnosti je Odlok o sofinanciranju ljubiteljskih kulturnih dejavnosti v Občini Ilirska Bistrica (Uradni list Republike Slovenije št. 126/23).

Kulturna dediščina je razglašena s sledečimi odloki:

- Odlok o razglasitvi kulturnih in zgodovinskih spomenikov v občini Ilirska Bistrica (Uradne objave Primorske novice, št. 3/93),
- Odlok o spremembah in dopolnitvah odloka o razglasitvi kulturnih in zgodovinskih spomenikov v občini Ilirska Bistrica (Uradne objave Snežnik, št. 6/00),
- Odlok o razglasitvi cerkve sv. Antona Padovanskega na Ostrožnem Brdu za kulturni spomenik lokalnega pomena (Uradni list Republike Slovenije, št. 9/24).

Javna kulturna infrastruktura je določena s Sklepom o določitvi javne infrastrukture, ki je bil sprejet na seji občinskega sveta 13. julija 1996.

2 NOSILCI JAVNEGA INTERESA NA PODROČJU KULTURE V OBČINI ILIRSKA BISTRICA

Nosilce javnega interesa na področju kulture v občini Ilirska Bistrica lahko razdelimo na:

- javne zavode s področja kulture in na tiste, katerih dejavnosti vidneje segajo tudi na področje kulture,
- javni sklad s področja kulture
- nevladne organizacije,
- samozaposlene v kulturi,
- ustvarjalne posameznike, ki kulturne dejavnosti nimajo formalizirane, vendar s svojim delovanjem pomembno prispevajo h kulturi v občini Ilirska Bistrica.

Navedena razdelitev nosilcev ni hierarhična, marveč nasprotno, izhaja iz predpostavke, da je kultura organska celota, ki jo oblikujejo različne silnice. Razlog za razdelitev je potreba po pregledni strukturi, ki ustreza dejanskim razmeram na področju kulturnih dejavnosti v Občini Ilirska Bistrica.

2.1 Javni zavodi s področja kulture

Javni zavodi zagotavljajo javne kulturne dobrine trajno in nemoteno, njihove dejavnosti, programi in projekti pa so sistemsko financirani iz javnih sredstev. Delovanje javnih zavodov s področja kulture v splošnem ureja Zakon o zavodih (ZZ), specifično pa ga ureja ZUJIK in druga zakonodaja s področja posameznih kulturnih dejavnosti.

Občina Ilirska Bistrica je ustanoviteljica Knjižnice Makse Samsa Ilirska Bistrica (*Uradne objave Snežnika*, št. 7/03, 8/03 in 12/07) in ilirskobistriške enote Pokrajinskega muzeja Koper (*Uradni list RS*, št. 560/09).

Kot nosilca javnega interesa za kulturo, katerih pristojnosti sežejo tudi na ozemlje občine Ilirska Bistrica, lahko izpostavimo Zavod za varstvo kulturne dediščine, območno enoto Nova Gorica, in Pokrajinski arhiv Koper. Njuna ustanoviteljica je Republika Slovenija.

Za izvrševanje javnega interesa za kulturo so pomembni tudi javni in zasebni vzgojno-izobraževalni zavodi oziroma organizacije.

Za promocijo dejavnosti in dogodkov v občini Ilirska Bistrica je pomemben tudi Turistično informacijski center Ilirska Bistrica, čigar ustanoviteljica je tudi Občina Ilirska.

Delovanje javnih zavodov s področja kulture je predstavljeno v poglavju Pregled kulturnih dejavnosti v občini Ilirska Bistrica.

2.2 Javni sklad RS za kulturne dejavnosti

Nosilec javnega interesa za kulturo je tudi Javni sklad za kulturne dejavnosti, območna izpostava Ilirska Bistrica. Temeljna akta za njeno delovanje sta Zakon o Javnem skladu Republike Slovenije za kulturne dejavnosti (*Uradni list RS*, št. 29/10) in Akt o ustanovitvi Javnega sklada Republike Slovenije za kulturne dejavnosti (*Uradni list RS*, št. 72/2010). Slednji opredeljuje območne izpostave, med drugim tudi območno izpostavo Ilirska Bistrica. V njem je določeno, da se območna izpostava ustanovi s sklepom o ustanovitvi, ki ga sprejme direktor sklada na podlagi mnenja nadzornega sveta in samoupravne lokalne skupnosti, kjer bo sedež območne izpostave, ter po predhodnem soglasju vlade.

Območna izpostava se lahko ustanovi, če izpolnjuje določena merila: pokritost kulturno, socialno in geografsko zaokroženega območja, izkazovanje pogojev za samostojno organizacijo ustreznega obsega kulturnih prireditev in izobraževanj območnega in regijskega pomena vsako leto, delovanje ustreznega števila kulturnih društev in/ali skupin na področju, ki ga pokriva območna izpostava, zagotovljeno sofinanciranje s strani samoupravnih lokalnih skupnosti za izvedbo njenega programa, zagotovljeni ustrezni brezplačni prostori, vključno z materialnimi stroški, za njeno delo.

2.3 Nevladne organizacije s področja kulture

Med nosilce javnega interesa na področju kulture, ki ta interes uresničujejo, uvrščamo tudi nevladne organizacije (društva, zveze društev, zavode in druge), ki s svojimi kulturnimi projekti presegajo delovanje, namenjeno svojim ustanoviteljem ali članstvu. Javni interes na področju kulture uresničujejo preko posamičnih, časovno, prostorsko in vsebinsko omejenih programov in projektov. Občina Ilirska Bistrica njihove dejavnosti oziroma projekte sofinancira na podlagi vsebinskih kriterijev vsakoletnih javnih razpisov. Delovanje nevladnih organizacij ureja Zakon o nevladnih organizacijah (ZNORG), posebej pa so društva na področju kulture opredeljena v ZUJIK-u.

2.4 Samozaposleni v kulturi

Samozaposleni v kulturi so osebe, ki samostojno kot poklic opravljajo kulturno dejavnost in so kot taki registrirani v posebnem razvidu pri ministrstvu, pristojnem za kulturo. Njihov status in vpis v register sta določena v ZUJIK-u. Občina Ilirska Bistrica samozaposlene v kulturi vključuje v javne razpise sofinanciranje prireditev in promocijskih aktivnosti.

2.5 Ustvarjalni posamezniki

Nezanemarljiv del kulture v občini Ilirska Bistrica so tudi posamezniki, ki sicer ne delujejo v okviru društev in ne dosegajo kriterijev za umestitev med samozaposlene v kulturi, vendar so njihovi ustvarjalni dosežki prepoznavni. Pomembno je, da se občina Ilirska Bistrica zaveda pomembnosti njihovega delovanja za lokalno skupnost ter da se kompetence in izkušnje s področja kulture širijo med ljudmi.

3 PREGLED KULTURNIH DEJAVNOSTI V OBČINI ILIRSKA BISTRICA

3.1 Ohranjanje kulturne dediščine

Ohranjanje kulturne dediščine je uzakonjeno z Zakonom o varstvu kulturne dediščine (ZVKD-1). Ta v 1. členu opredeljuje kulturno dediščino kot »*dobrine, podedovane iz preteklosti, ki jih Slovenke in Slovenci, pripadnice in pripadniki italijanske in madžarske narodne skupnosti in romske skupnosti, ter drugi državljanke in državljani Republike Slovenije opredeljujejo kot odsev in izraz svojih vrednot, identitet, etnične pripadnosti, verskih in drugih prepričanj, znanj in tradicij. Dediščina vključuje vidike okolja, ki izhajajo iz medsebojnega vplivanja med ljudmi in prostorom skozi čas*.« Zakon nadalje deli kulturno dediščino na snovno in nesnovno, snovno pa še naprej na premično in nepremično kulturno dediščino.

Zakon določa tudi, da je varstvo kulturne dediščine v javno korist, ta pa se določa v skladu s kulturnim, vzgojnim, razvojnim, simbolnim in identifikacijskim pomenom dediščine za državo in občine. Javna korist varstva kulturne dediščine obsega identificiranje dediščine, njenih vrednot in vrednosti, njeno dokumentiranje, preučevanje in interpretiranje, ohranitev dediščine in preprečevanje škodljivih vplivov nanjo, omogočanje dostopa do dediščine ali do informacij o njej vsakomur, še posebej mladim, starejšim in invalidom, predstavljanje dediščine javnosti in razvijanje zavesti o njenih vrednotah, vključevanje vedenja o dediščini v vzgojo, izobraževanje in usposabljanje, celostno ohranjanje dediščine, spodbujanje kulturne raznolikosti s spoštovanjem različnosti dediščine in njenih interpretacij ter sodelovanje javnosti v zadevah varstva. Vsa našteta ravnanja in dejavnosti varstva kulturne dediščine organizirajo in podpirajo država in občine.

Za ohranjanje kulturne dediščine v občini Ilirska Bistrica skrbijo:

- Občina Ilirska Bistrica,
- Pokrajinski muzej Koper,
- Knjižnica Makse Samsa Ilirska Bistrica
- Pokrajinski arhiv Koper,
- Zavod za varstvo kulturne dediščine, območna enota Nova Gorica,
- Slovenski etnografski muzej,
- Arhiv Republike Slovenije,
- kulturna društva,
- posamezniki, med katerimi je precej zasebnih zbiralcev,
- vzgojno-izobraževalni zavodi.

Promocijo kulturne dediščine in njeno trženje opravlja zlasti TIC Ilirska Bistrica.

3.1.1 Nesnovna kulturna dediščina

Na področju varstva nesnovne kulturne dediščine slovenska zakonodaja povzema Unescovo Konvencijo o varovanju nesnovne kulturne dediščine iz leta 2003, ki je 18. decembra 2008 začela veljati tudi za Slovenijo. Takrat je bila nesnovna kulturna dediščina prvič formalno opredeljena v zakonu o varstvu kulturne dediščine kot živa kulturna dediščina. V noveli zakona leta 2016 se je uvedel izraz nesnovna kulturna dediščina.

Nesnovna kulturna dediščina so nesnovne dobrine, kot so prakse, predstavitve, izrazi, znanja, veščine, in z njimi povezane premičnine in kulturni prostori (kjer se ta dediščina predstavlja ali izraža), ki jih skupnosti, skupine in včasih tudi posamezniki prenašajo iz roda v rod in jih nenehno poustvarjajo kot odziv na svoje okolje, naravo in zgodovino. Državno javno službo varstva nesnovne kulturne dediščine opravljajo koordinator varstva nesnovne dediščine, Zavod za varstvo kulturne dediščine ter državni in pooblaščeni muzeji. Naloge koordinatorja varstva nesnovne dediščine opravlja Slovenski etnografski muzej kot državni muzej, ki je bil ustanovljen za uresničevanje nalog varstva premične in nesnovne kulturne dediščine, povezane z načini življenja v slovenskem etničnem prostoru in med Slovenci po svetu. Naloge varstva premične in nesnovne kulturne dediščine opravlja Pokrajinski muzej Koper, naloge varstva nepremične in nesnovne kulturne dediščine pa Zavod za varstvo kulturne dediščine, enota Nova Gorica. K ohranjanju nesnovne kulturne dediščine pripomorejo tudi kulturna društva, posamezniki in vzgojno-izobraževalni zavodi.

Nesnovna dediščina državnega pomena se razglasi z odlokom vlade, nesnovna dediščina lokalnega pomena pa z odlokom predstavniškega organa občine. Nesnovna kulturna dediščina se evidentira v registru nesnovne kulturne dediščine, ki je del registra kulturne dediščine. Aprila 2024 so bili v register nesnovne kulturne dediščine vpisani trije nosilci nesnovne kulturne dediščine v občini Ilirska Bistrica. To so:

- Metka Hrabar kot nosilka zeliščarstva (EID 2-00109, ID nosilca 309),
- Kulturno turistično društvo Vrbišće šjme kot nosilec vrbiških šem (EID 2-00034, ID nosilca 67),
- Hrušiški škoromati, Kulturno društvo Hrušica kot nosilec škoromatije (EID 2-00005, ID nosilca 5). Za škoromatijo je pristojen tudi Pokrajinski muzej Koper.

3.1.2 Nepremična kulturna dediščina

Nepremična kulturna dediščina so nepremičnine ali njihovi deli z vrednotami dediščine. Nepremična kulturna dediščina je zavedena v registru nepremične kulturne dediščine, ki je tako kot register nesnovne kulturne dediščine del registra kulturne dediščine. Zvrsti nepremične kulturne dediščine so podrobneje opredeljene v Pravilniku o seznamih zvrsti dediščine in varstvenih usmeritvah.

V občini Ilirska Bistrica je bilo spomladi 2024 registriranih 193 enot nepremične kulturne dediščine.[1] Od tega je 34 spomenikov, ki se delijo na spomenike lokalnega (33) in državnega (1) pomena. Spomenik državnega pomena se razglasi z odlokom vlade, spomenik lokalnega pomena pa z odlokom predstavniškega organa občine. Pobudo za vpis nepremične kulturne dediščine v register lahko vloži vsakdo in sicer pri Zavodu za varstvo nepremične kulturne dediščine oziroma njegovi krajevno pristojni organizacijski enoti ali pri ministrstvu, pristojnem za kulturo. Enot, ki imajo v registru status dediščine, je 154. Pet enot nepremične kulturne dediščine pa ima v registru status priporočilne dediščine. Glede na zvrsti lahko enote nepremične kulturne dediščine delimo na arheološko, naselbinsko, memorialno, stavbno profano, stavbno sakralno ter vrtno-arhitekturno dediščino. Podrobnejše stanje registrirane nepremične kulturne dediščine je naslednje:

- vseh enot arheološke dediščine, vpisane v register je 37. Od tega ima 8 status spomenika, ostalih 29 pa ima status arheološkega najdišča (dediščine);
- vseh enot naselbinske dediščine, vpisane v register je 60. Od tega imata dve status spomenika lokalnega pomena, ostalih 58 pa ima status dediščine;
- vseh enot memorialne dediščine je 29. Med njimi prevladujejo spomeniki, posvečeni NOB oz. NOG. Teh jih je registriranih 26. Med njimi imajo 4 status spomenika lokalnega pomena;
- vseh enot stavbne profane dediščine, vpisane v register, je 20. Od tega imajo štiri status spomenika lokalnega pomena, ena ima status spomenika državnega pomena, 11 ima status registrirane dediščine, štiri pa imajo status priporočilne dediščine;
- vseh enot stavbne sakralne stavbne dediščine, vpisane v register je 45. Od tega ima 15 status spomenika, 30 enot pa ima status dediščine;
- enoti vrtno-arhitekturne dediščine, vpisani v register, sta dve. Od tega ima ena status dediščine, ena pa status priporočilne dediščine.

Službo varstva nepremične kulturne dediščine opravlja Zavod za varstvo kulturne dediščine, ki je bil kot javni zavod ustanovljen s strani države. Pod Zavod spadata Center za konservatorstvo in Služba za kulturno dediščino, ki s svojimi organizacijskimi enotami zajema ozemlje celotne države. Ozemlje občine Ilirska Bistrica spada pod novogoriško organizacijsko enoto.

Kot določa 84. člen ZVKD-1 Zavod v okviru Službe za kulturno dediščino kot državno javno službo opravlja naslednje naloge:
1. identificira, dokumentira, preučuje, vrednoti in interpretira nepremično dediščino ter premično in nesnovno dediščino ter jo predstavlja javnosti v okviru varstva nepremične dediščine,
2. sodeluje v pripravi strategije varstva in predlaga ukrepe za njeno izvedbo,
3. predlaga vpis nepremične dediščine v register,
4.pripravlja predloge za razglasitve nepremičnih spomenikov,
5. analizira in vrednoti prostor za prikaz vrednotenja dediščine v prostoru,
6. pripravlja gradiva za smernice in mnenja v postopkih priprave planov,
7. sodeluje z državnimi organi in jim nudi strokovno pomoč pri postopkih v zvezi s stvarmi z domnevo dediščine,
8. sprejme načrt izvedbe predhodnih raziskav območij prostorskih aktov,

[1] Zaradi ročnega štetja po registru obstaja možnost manjšega odstopanja v številu registriranih enot.

9. sodeluje pri varstvu dediščine v primeru oboroženega spopada in varstvu pred naravnimi in drugimi nesrečami,
10. opravlja revizijo konservatorskih načrtov, ki jih pripravijo druge osebe,
11. sodeluje z upravljavci spomenikov pri pripravi predlogov načrta upravljanja,
12. izdaja mnenja o plačilu in višini nadomestila za omejevanje gospodarskega izkoriščanja spomenikov,
13. pripravlja strokovne podlage za upravne postopke, ki jih vodi ministrstvo,
14. predlaga ministru sprejem podzakonskih aktov,
15. oblikuje metode in standarde za ohranitev nepremične dediščine ter usmerja, usklajuje in spremlja njihovo izvajanje,
16. zagotavlja izpopolnjevanje in usklajuje potrebe po izobraževanju kadrov na področju varstva nepremične dediščine,
17. opravlja strokovni nadzor nad raziskavami dediščine in arheoloških ostalin,
18. sodeluje z lastniki oziroma posestniki nepremičnih spomenikov in z drugimi uporabniki dediščine, ki imajo interese v zvezi s posameznim spomenikom, ter jim posreduje pojasnila, nasvete in navodila,
19. izvaja programe za razvijanje zavesti o dediščini, pripravništva in prakse za izobraževalne programe različnih stopenj s svojega področja,
20. sodeluje pri izvajanju strokovnih izpitov za področje varstva nepremične dediščine,
21. opravlja strokovni nadzor nad posegi v dediščino in
22. sodeluje pri pripravi konservatorskih načrtov in konservatorskih načrtov za prenovo.

Zavod na podlagi javnega pooblastila izdaja tudi kulturnovarstvene pogoje in soglasja za posege v kulturno dediščino, vodi evidenco raziskav, izdaja odločbe o arheološkem najdišču, odreja lastnikom kulturnih spomenikov izvedbo določenih ukrepov varstva spomenikov. S soglasjem ustanovitelja, tj. države, lahko zavod opravlja tudi druge naloge.

3.1.3 Premična kulturna dediščina

Premična kulturna dediščina so premičnine, ki so zaradi njihovih lastnosti opredeljene kot kulturna dediščina. Za njeno ohranjanje so pristojni zlasti državni ali pooblaščeni muzeji. Državne muzeje ustanovi vlada, pooblaščeni muzej pa je tisti muzej, katerega ustanoviteljica ni država, vendar opravlja državno javno službo na področju varstva. Muzeji, ki dosegajo razpisane pogoje po Pravilniku o varovanju in hranjenju nacionalnega bogastva in muzejskega gradiva, o vpisu v razvid muzejev in o podelitvi pooblastila za opravljanje državne javne službe muzejev, se lahko vpišejo v razvid muzejev. V ZVKD-1 je muzej definiran kot »*stalna organizacija v službi družbe in njenega razvoja, ki je odprta za javnost in ki zbira, ohranja, dokumentira, preučuje, interpretira, upravlja in razstavlja dediščino ter posreduje podatke o njej z namenom razvijati zavest o dediščini, širiti vedenje o njenih vrednotah in omogočati uživanje v njej*.« Mednarodni muzejski svet, ICOM, je leta 2022 na generalni konferenci v Pragi sprejel novo muzejsko definicijo, ki se glasi: »[m]*uzej je stalna neprofitna ustanova, ki deluje v korist družbe, raziskuje, zbira, konservira, interpretira ter razstavlja snovno in nesnovno dediščino. Muzeji so odprti za javnost, dostopni in vključujoči ter spodbujajo raznovrstnost in trajnostni razvoj. Delujejo in komunicirajo etično, profesionalno in v sodelovanju s skupnostmi, pri čemer omogočajo raznovrstne izkušnje za izobraževanje, uživanje, premišljevanje in širjenje znanja*.« V enem od državnih muzejev je organizirana še Služba za premično dediščino in muzeje. Zdajšnji sedež službe je v Narodnem muzeju Slovenije.

Na ozemlju občine Ilirska Bistrica opravlja javno službo na področju varstva premične in kulturne dediščine Pokrajinski muzej Koper. Z namenom upravljanja in izvajanja strokovnega nadzora muzejske zbirke na gradu Prem je bila leta 2009 ustanovljena še njegova posebna enota v Ilirski Bistrici. Po 93. členu ZVKD-1 Pokrajinski muzej Koper opravlja naslednje naloge:
1. identificiranje, dokumentiranje, preučevanje, vrednotenje in interpretiranje premične in nesnovne dediščine,
2. zbiranje, akcesija in inventariziranje premične in nesnovne dediščine,
3. varovanje in hranjenje muzejskih zbirk državnega pomena,
4. sodelovanje v upravnih postopkih, ki jih vodi ministrstvo,
5. svetovanje lastnikom zbirk premične dediščine glede vodenja inventarnih knjig,
6. priprava in izvedba konservatorsko-restavratorskih postopkov na premični dediščini državnega pomena ter
7. izvajanje programov pripravništva in izpopolnjevanja.

Občina in Pokrajinski muzej Koper letno skleneta pogodbo z določenim programom dela.

Poleg muzejske zbirke na gradu Prem spadajo pod Občino Ilirska Bistrica še naslednje zbirke:
- Brkinski škoromati v Podgradu,
- Kettejeva spominska soba na Premu,
- Partizanska bolnica Zalesje pri Ostrožnem Brdu,
- Čevljarska zbirka na Trgu Maršala Tita v Ilirski Bistrici.

Nad naštetimi zbirkami ima strokovni nadzor Pokrajinski muzej Koper, enota Ilirska Bistrica.

Pokrajinski muzej Koper, enota Ilirska Bistrica, prireja tudi vodstva za organizirane skupine po gradu Prem in Kettejevi spominski sobi, pedagoške delavnice in ure pravljic, Poletno muzejsko noč, omogoča postavljanje začasnih razstav in sodeluje tudi pri organizaciji drugih prireditev na gradu Prem.

V Knjižnici Makse Samsa Ilirska Bistrica se nahaja še zbirka pesnice, po kateri je knjižnica dobila ime. Z njo upravlja knjižnica.

Pod okriljem Društva ljubiteljev železnic Ilirska Bistrica je nastal še Muzejski park Breda. Na ogled sta postavljeni dve lokomotivi, muzejski vagon in vodni napajalnik.

Poleg naštetih zbirk se v občini Ilirska Bistrica nahajajo še zbirke, ki so v lasti zasebnikov.
Zaradi dolgotrajnih želj občanov ter zaradi potreb po ohranjanju premične kulturne dediščine je Občina Ilirska Bistrica leta 2023 ustanovila delovno strokovno ekipo za ustanovitev Mestnega muzeja Ilirska Bistrica.

3.2 Arhivsko gradivo

Pod kulturno dediščino spada tudi arhivsko gradivo, ki ga Zakon o varstvu dokumentarnega in arhivskega gradiva ter arhivih (ZVDAGA) opredeljuje kot »*dokumentarno gradivo, ki ima trajen pomen za zgodovino, druge znanosti in kulturo ali trajen pomen za pravni interes pravnih in fizičnih oseb*«. Arhivsko gradivo je razglašeno za kulturni spomenik.

Ohranjanje in skrb za arhivsko gradivo je ključnega pomena, saj na ta način ohranimo dostop do informacij iz preteklosti, ki so relevantne za raziskovanje in razumevanje naše sedanjosti in prihodnosti. Z ustrezno in kvalitetno obdelavo arhivi zagotavljajo ohranitev, uporabnost in integriteto različnih gradiv.

Arhivsko gradivo je lahko v lasti pravnih ali fizičnih oseb, arhivsko javno službo pa opravljajo državni arhiv, regionalni arhivi in arhivi samoupravnih lokalnih skupnosti. Po 55. členu ZVDAGA državni arhiv varuje javno arhivsko gradivo državnih organov, nosilcev javnih pooblastil oziroma izvajalcev javnih služb, ki jih zagotavlja država, Banke Slovenije ter državnih in javnih skladov, agencij in drugih pravnih oseb, ki jih ustanovi država in praviloma delujejo za območje celotne države. Regionalni arhivi varujejo na območju regionalnega arhiva nastalo javno arhivsko gradivo državnih organov ali njihovih organizacijskih enot ter izvajalcev javnih pooblastil oziroma javnih služb, ki jih zagotavlja država. Opravljajo tudi arhivsko dejavnost na območju ene ali več samoupravnih lokalnih skupnosti. Hranijo tudi arhivsko gradivo samoupravnih lokalnih skupnostih, če te ne ustanovijo lastnega arhiva za varstvo svojega javnega arhivskega gradiva.

Eden izmed regionalnih arhivov je Pokrajinski arhiv Koper, ki ga je ustanovila vlada. Je del arhivske mreže v Republiki Slovenji in pokriva med drugim tudi ozemlje upravne enote Ilirska Bistrica. Pokrajinski arhiv Koper izvaja predvsem naslednje dejavnosti:

- posredovanje, evidentiranje, vrednotenje gradiv,
- hranjenje, materialno varovanje in objavljanje arhivskega gradiva,
- opravljanje kulturne, vzgojne in izobraževalne dejavnosti,
- strokovna obdelava arhivskega gradiva,
- sodelovanje z raziskovalci.

Dejavnosti arhivov so posebej definirane v 53. členu ZVDAGA.

3.3 Bralna pismenost, knjižnična dejavnost in založništvo

Bralna pismenost prežema človeka v vseh okoliščinah in v vseh starostnih dobah ter se v njegovi življenjski dobi spreminja. Vpliva na posameznikovo obvladovanje maternega in drugih jezikov, pripomore k večji jezikovni samozavesti, k pripravljenosti posameznika za sprejemanje kulturne različnosti in k vključevanju v digitalizirano družbo. Obenem pripomore tudi k hitrejšemu pridobivanju ali izpopolnjevanju kompetenc na vseh ravneh vzgoje in izobraževanja. Skratka bralna pismenost je eden od pomembnih dejavnikov kvalitete človekovega življenja in nacionalne identitete. Odgovornost za njen razvoj je v rokah vsakega posameznika, obenem pa tudi države, ki mora skrbeti za ustvarjanje podlage za razvoj pismenosti in jo obenem preko strategij usmerjati. Trenutno je v veljavi Nacionalna strategija za razvoj pismenosti 2019–2030, ki temelji na strategiji iz leta 2006 in je posodobljena v skladu z napredovanjem stroke, na podlagi rezultatov slovenskih učencev in učenk v OECD mednarodnih študijah PISA in PIRLS ter izsledkov slovenskih projektov s področja bralne pismenosti. Za razvoj bralne pismenosti skrbi predvsem Nacionalni svet za bralno pismenost, ki ga vlada ustanavlja za obdobje petih let. Opravljanje strokovnih, razvojnih in izvršilnih nalog v zvezi z izvajanjem strateških dokumentov in usmeritev na področju knjige opravlja Javna agencija za knjigo (JAK), katere delovanje določa Zakon o javni agenciji za knjigo Republike Slovenije (ZJAKRS). V prid razvoju bralne pismenosti in bralne kulture je tudi obvezen izvod publikacij, čigar namen je ohranjanje in dostopnost določenega števila izvodov publikacij kot nacionalne kulturne dediščine, omogočiti izvajanje bibliografskega nadzora, izdelavo nacionalne bibliografije ter pripravo podatkov o slovenski založniški produkciji. Obvezen izvod publikacij določa Zakon o obveznem izvodu publikacij (ZOIPUB).

Občina Ilirska Bistrica finančno in s svojim udejstvovanjem podpira razvoj bralne pismenosti in s tem tudi bralne kulture, kar je dokazala leta 2023 s pridobitvijo naziva »Branju prijazna občina«.

Osrednjo knjižničarsko dejavnost v občini Ilirska Bistrica opravlja Knjižnica Makse Samsa Ilirska Bistrica, katere ustanoviteljica je (kot ji veleva 20. člen Zakon o knjižničarstvu - ZKnj-1) Občina Ilirska Bistrica (Uradne objave Snežnika, št. 7/03, 8/03 in 12/07). Njeni začetki sodijo že v leto 1864, ko je bila ustanovljena Narodna čitalnica s skromno knjižnico.

Knjižnična dejavnost je po 2. členu ZKnj-1 knjižnična javna služba, ki zajema:

- zbiranje, obdelovanje, hranjenje in posredovanje knjižničnega gradiva,
- zagotavljanje dostopa do knjižničnega gradiva in elektronskih publikacij,
- izdelovanje knjižničnih katalogov, podatkovnih zbirk in drugih informacijskih virov,
- posredovanje bibliografskih in drugih informacijskih proizvodov in storitev,
- sodelovanje v medknjižnični izposoji in posredovanju informacij,
- pridobivanje in izobraževanje uporabnikov,
- informacijsko opismenjevanje,
- varovanje knjižničnega gradiva, ki je kulturni spomenik,
- drugo bibliotekarsko, dokumentacijsko in informacijsko delo.

Obenem pod javno službo spada tudi dejavnost knjižničnega informacijskega servisa za izmenjavo podatkov v nacionalnem vzajemnem bibliografskem sistemu, ki je namenjena zagotavljanju pogojev za delovanje vzajemnega bibliografskega sistema in dostopnosti elektronskih virov informacij v tem sistemu.

Šestnajsti člen Zknj-1 pa splošnim knjižnicam, kakršna je Knjižnica Makse Samsa Ilirska Bistrica, narekuje še:

- sodelovanje v vseživljenjskem izobraževanju,
- zbiranje, obdelovanje, varovanje in posredovanje domoznanskega gradiva,

- zagotavljanje dostopnosti in uporabe gradiv javnih oblasti, ki so splošno dostopna na elektronskih medijih,
- organiziranje posebne oblike dejavnosti za otroke, mladino in odrasle, ki so namenjene spodbujanju bralne kulture,
- organiziranje posebne oblike dejavnosti za otroke, mladino in odrasle s posebnimi potrebami,
- organiziranje kulturnih prireditev, ki so povezane z njihovo dejavnostjo.

Splošne knjižnice morajo biti vključene v nacionalni vzajemni bibliografski sistem. Lahko opravljajo tudi gospodarsko dejavnost, vendar le v primeru, da je ta oziroma njen prihodek namenjen opravljanju knjižnične dejavnosti kot javne službe.
Knjižnica Makse Samsa Ilirska Bistrica tako poleg svoje osnovne knjižnične dejavnosti opravlja celo vrsto dejavnosti, s katerimi skuša zlasti med občani občine Ilirske Bistrice vplivati na razvoj bralne pismenosti in bralne kulture. Tako na primer izvaja ure pravljic, predšolsko bralno značko, Beremo z zajčkom Banijem v vrtcih, razne razstave in predavanja, projekt Primorci beremo … Uporabnikom knjižnice je na voljo tudi študijska čitalnica. Knjižnica je v svojem lokalnem okolju vzpostavila že kar nekaj premičnih zbirk in s tem prebivalcem omogočila dostop do gradiva tudi izven knjižnice. Te se nahajajo:

- v Domu starejših občanov Ilirska Bistrica,
- na Sviščakih, Mašunu in na Snežniku,
- v avtokampu Draga v Mošćenički Dragi,
- v Solnem mlinu v gostilni Škorpion.

Uporabniki knjižnice, ki stanujejo v bližini in ki sami ne morejo priti do knjižnice, imajo tudi možnost, da jim knjižnični delavci po predhodnem dogovoru prinesejo knjige na dom.

Občina in Knjižnica Makse Samsa Ilirska Bistrica letno skleneta pogodbo o sofinanciranju dejavnosti.

V občini Ilirska Bistrica deluje tudi bibliobus Osrednje knjižnice Srečka Vilharja Koper, ki ga sofinancira Občina Ilirska Bistrica. Bibliobus obiskuje enkrat mesečno naslednje kraje: Harije, Huje, Podgrad (Plama), Podgrad - šola, Pregarje, Tominje, Starod in Račice. Izjema sta le meseca julij in avgust, ko bibliobus ne potuje.

Knjižnično dejavnost kot oporo izobraževalnemu procesu v občini Ilirska Bistrica opravljajo tudi šolske knjižnice.

Osrednjo dejavnost za razvoj bralne kulture in bralne pismenosti poleg Knjižnice Makse Samsa Ilirska Bistrica v občini Ilirska Bistrica imajo še Vrtec Jožefe Maslo Ilirska Bistrica, vseh sedem osnovnih šol in Gimnazija Ilirska Bistrica, ki deluje kot dislocirana enota pod Šolskim centrom Postojna. Za bralno pismenost in bralno kulturo v občini Ilirska Bistrica skrbijo tudi društva, s posamičnimi dogodki pa še TIC Ilirska Bistrica in Pokrajinski muzej Koper. Pri razvoju bralne kulture in bralne pismenosti je aktivna tudi Občina Ilirska Bistrica.

Občina Ilirska Bistrica v sklopu javnega razpisa za zbiranje predlogov za sofinanciranje ljubiteljskih kulturnih dejavnosti sofinancira tudi založništvo, pri čemer se posebej v ta namen lahko prijavijo tudi javni zavodi. Posamezne publikacije občasno izdaja tudi Občina Ilirska Bistrica.

3.4 Glasbena dejavnost

V javnem interesu občine Ilirska Bistrica je tudi spodbujanje, razvijanje, omogočanje čim širše dostopnosti in promocija slovenske, predvsem pa lokalne glasbene ustvarjalnosti.

Za izobraževanje na glasbenem področju skrbi na Ilirskobistriškem še posebej Glasbena šola Ilirska Bistrica, ki je bila ustanovljena z Odlokom o ustanovitvi javnega vzgojno-izobraževalnega zavoda Glasbena šola Ilirska Bistrica leta 1997. Po 2. členu Zakona o glasbenih šolah (ZGla) so cilji in naloge vzgoje in izobraževanja v glasbeni šoli naslednji :

- odkrivanje in razvijanje glasbene in plesne nadarjenosti,
- sooblikovanje osebnosti in načrtno izboljševanje glasbene izobraženosti prebivalstva,
- doseganje ustreznega znanja in pridobivanje izkušenj za začetek delovanja v ljubiteljskih instrumentalnih ansamblih, orkestrih, pevskih zborih ter plesnih skupinah,
- pridobivanje znanja za nadaljnje glasbeno in plesno izobraževanje,
- omogočanje umetniškega doživljanja in izražanja,
- omogočanje osebnostnega razvoja učencev v skladu z njihovimi sposobnostmi in zakonitostmi razvoja,
- vzgajanje za obče kulturne in civilizacijske vrednote, ki izvirajo iz evropske tradicije,
- vzgajanje za medsebojno strpnost, spoštovanje drugačnosti in sodelovanje z drugimi,
- skrb za prenos nacionalne in občečloveške dediščine in razvijanje nacionalne zavesti,
- vzgajanje za multikulturno družbo, hkrati pa razvijanje in ohranjanje lastne kulturne in naravne dediščine.

V Glasbeni šoli Ilirska Bistrica se izvajajo naslednji vzgojno-izobraževalni programi:

- glasba: Klavir, Violina, Viola, Violončelo, Flavta, Klarinet, Saksofon, Rog, Trobenta, Pozavna, Tuba, Tolkala, Petje, Harmonika, Orgle, Kitara, Kljunasta flavta, Diatonična harmonika, Nauk o glasbi, Solfeggio, Orkester, Komorna igra,
- glasbena pripravnica,
- predšolska glasbena vzgoja,
- balet,
- plesna pripravnica.

Glasbena šola prireja tudi nastope svojih učencev in priložnostno tudi koncerte drugih glasbenikov, njeni učenci pa se aktivno udeležujejo tudi drugih prireditev in glasbenih tekmovanj. Nekateri od njih potekajo tudi v sosednjih državah, v Italiji in na Hrvaškem.

Pomembno vlogo za izvajanje in razvijanje glasbene ustvarjalnosti imajo kulturna društva. V občini Ilirska Bistrica se letno odvijata dva koncerta v sklopu revije pevskih zborov, pod naslovom Primorska poje, ki jo letno organizirata Zveza pevskih zborov Primorske in Javni sklad RS za kulturne dejavnosti v sodelovanju s primorskimi občinami in kulturnimi društvi. Poleg nje se letno odvija še revija otroških in mladinskih pevskih zborov, ki poteka v organizaciji Javnega sklada RS za kulturne dejavnosti po vseh izpostavah sklada na Primorskem. Leta 2024 je bila po desetletnem zatišju ponovno obujena občinska revija odraslih pevskih zborov, na kateri so predstavljene pomembne osebnosti, ki so povezane z zborovskim petjem in občino Ilirska Bistrica.. Kulturna društva, ki se posvečajo glasbi, Občina Ilirska Bistrica podpira zlasti na podlagi javnega razpisa za zbiranje predlogov za sofinanciranje ljubiteljskih kulturnih dejavnosti.

Ilirska Bistrica je tudi koncertno prizorišče alternativne glasbe. V MKNŽ-ju se letno odvija več koncertov različnih rock, punk, metal in drugih zvrsti. MKNŽ organizira tudi Festival Mlade Nade, ki je nadomestil Festival Bistrških Bendov.

V občini Ilirska Bistrica na področju glasbene dejavnosti delujejo tudi ustvarjalci, ki delujejo kot samozaposleni v kulturi, precej pa je takih, ki svoje dejavnosti nimajo formalizirane, vendar bogatijo glasbeno »sceno« na Ilirskobistriškem.

Osrednja koncertna prizorišča v občini Ilirska Bistrica so Dom na Vidmu, grad Prem in MKNŽ, kjer se predvaja alternativna glasba.

3.5 Vizualne umetnosti

Ena od pomembnih dejavnosti s področja kulture na ozemlju občine Ilirska Bistrica so tudi vizualne umetnosti, kakršne so fotografija, slikarstvo, kiparstvo in arhitektura. Ustvarjalci delujejo kot zasebniki (npr. kot samozaposleni v kulturi ali kot s. p.). Občina Ilirska Bistrica podpira kulturna društva zlasti preko javnega razpisa za zbiranje predlogov za sofinanciranje ljubiteljskih kulturnih dejavnosti.

Javno službo na področjih vizualnih umetnosti opravlja Pokrajinski muzej Koper, enota Ilirska Bistrica, s stalno muzejsko zbirko Dušana Premrla in začasnimi razstavami na gradu Prem ter Pavlovčeva galerija, s katero upravlja Občina Ilirska Bistrica s pogodbenim kuratorjem.

3.6 Uprizoritvene umetnosti in film

Največji primanjkljaj v občini Ilirska Bistrica tako pri številu nosilcev kot tudi pri številu prireditev oziroma predvajanj filmov je zaznati v uprizoritvenih umetnostih in v filmu. Osrednje prizorišče za uprizoritvene umetnosti in predvajanje filmov je Dom na Vidmu, s katerim neposredno upravlja Občina Ilirska Bistrica. Občina Ilirska Bistrica je v sodelovanju z JSKD, območno enoto Ilirska Bistrica, leta 2024 pripravila gledališki abonma za otroke, Bodgankin abonma, za pomlad/poletje 2025. V manjši meri se uprizoritvene umetnosti odvijajo tudi v Knjižnici Makse Samsa Ilirska Bistrica, v MKNŽ-ju in na gradu Prem.

4 JAVNA INFRASTRUKTURA ZA KULTURO

Za izvajanje kulturnih dejavnosti je pomembna tudi ustrezna infrastruktura. V nadaljevanju so predstavljene nepremičnine, v katerih se izvajajo kulturne dejavnosti.

4.1 Pregled javne infrastrukture za kulturo

Na podlagi sklepa Občine Ilirska Bistrica iz dne 13. julija 1996 so bile za javno infrastrukturo na področju kulture razglašene skupaj z opremo naslednje nepremičnine, ki so namenjene opravljanju kulturne dejavnosti:

1. Grad Prem,
2. Knjižnica Makse Samsa Ilirska Bistrica,
3. Dvorana in Galerija v Domu na Vidmu,
4. Sokolski dom.

Poleg javne infrastrukture na področju kulture v občini Ilirska Bistrica se za izvajanje kulturnih dejavnosti uporabljajo tudi številni drugi objekti, ki sicer niso razglašeni za javno infrastrukturo na področju kulture, vendar so za izvajanje in razvoj kulturnih dejavnosti, izrednega pomena. Predvsem za ruralno okolje so pomembni objekti krajevnih skupnosti (npr. v krajih Jasen, Velika Bukovica, Topolc, Knežak, Koritnice, Bač, Novokračine …). Za izvajanje kulturnih dejavnosti se uporabljajo tudi prostori, kot so avle, telovadnice in učilnice v šolah in vrtcih. Med pomembne stavbe s področja kulture sodijo tudi sakralni objekti, ki jih obiskujejo tako verniki kot tudi turisti, ki si jih ogledujejo kot kulturne znamenitosti. V njih se odvijajo tudi kulturni dogodki, kot so na primer glasbene prireditve. Posebnega pomena za subkulturo je tudi Mladinski klub Nade Žagar – MKNŽ, prepoznan v slovenskem prostoru pa tudi izven meja Slovenije, ki deluje v prostorih Športne unije Slovenije (»Sokolskega doma«). Kulturne dejavnosti se odvijajo tudi v zasebnih prostorih, zlasti tam, kjer imajo občani zbirke, ki jih po dogovoru odprejo javnosti.

Poleg omenjenih nepremičnin so za kulturne dejavnosti in dostopnost do kulture pomembni tudi odprti prostori, ki jim je glede na njihove lastnosti in položaj v urbanem tkivu smiselno posvetiti pozornost in razviti njihov potencial. To so predvsem:

- staro mestno jedro Ilirske Bistrice,
- Hrib svobode,
- Mladinski športni park Nade Žagar,
- Kindlerjev park.

4.2 Vlaganje v javno infrastrukturo za kulturo

Občina Ilirska Bistrica se zaveda, kako pomembna je infrastruktura za izvajanje kulturnih dejavnosti, zato si prizadeva za njeno kakovost, trajnost, ustreznost in uporabnost. Za doseganje teh kriterij so nujno potrebna vlaganja. Vlaganje v javno infrastrukturo na področju kulture je vključeno v predvidene cilje in aktivnosti, zapisane v drugem delu tega Lokalnega programa za kulturo.

5 PODPORNE AKTIVNOSTI ZA RAZVOJ KULTURE V OBČINI ILIRSKA BISTRICA

Za razvoj kulture in njeno dostopnost imajo poseben pomen podporne aktivnosti, kot so informiranje, mreženje, zaposlovanje in izobraževanje ter razvoj kulturno-umetnostne vzgoje.

5.1 Informiranje

Izrednega pomena za poznavanje in razširjenost kulturnih vsebin v občini Ilirska Bistrica in v njeni neposredni okolici je informiranje. Zaradi različnih ciljnih skupin in največjega dosega informacij poteka informiranje preko različnih informacijskih kanalov. Izpostavimo lahko zlasti:

- plakati na določenih plakatnih mestih,
- občinska spletna stran ter spletne strani javnih zavodov s področja kulture in TIC-a Ilirska Bistrica,
- družbena omrežja Občine Ilirska Bistrica in njenih zavodov,
- občinsko glasilo Bistriški odmevi in drugi časopisi,
- radio (regionalni in drugi radiji),
- in televizija (lokalna TV Galeja in druge televizije).

5.2 Zaposlovanje in izobraževanje

Za razvoj kulture v občini Ilirska Bistrica sta pomembna zaposlovanje in izobraževanje, saj prispevata k dostopnosti in kakovosti kulturne ponudbe. Prispevata tudi k razvoj občinstva in k rasti kulturnega turizma. Občina Ilirska Bistrica si bo še naprej prizadevala za zaposlovanje na področju kulture in bo podpirala izobraževanja zaposlenih na področju kulture.

5.3 Razvoj kulturno-umetnostne vzgoje

Kulturno-umetnostna vzgoja je pomembna za celosten razvoj posameznikove kulturne zavesti in izražanja, zato je načrtno vključena v vsakdanje življenje otrok, mladih, odraslih in upokojencev. Kulturno-umetnostna vzgoja vključuje sprejemanje kulture, raziskovanje in ustvarjalnost.

Na ravni države skrbi za načrten razvoj in izvajanje kakovostne kulturno-umetnostne vzgoje Nacionalni odbor za kulturno umetnostno vzgojo, vzpostavljen leta 2014. Vzpostavljena je tudi nacionalna mreža kulturno-umetnostne vzgoje, ki vključuje nacionalne koordinatorje kulturno-umetnostne vzgoje na vseh kulturno-umetnostnih področjih ter koordinatorje kulturno-umetnostne vzgoje v vzgojno-izobraževalnih zavodih, kulturnih ustanovah in lokalnih skupnostih. Za spoznavanje kakovostnih kulturnih projektov, programov za otroke in mlade ter strokovnih usposabljanj se od leta 2009 vsako leto odvija tudi Kulturni bazar, nacionalni medsektorski projekt. Za razvoj kulturno-umetnostne vzgoje pa se odvijajo še drugi projekti, kot so Dnevi evropske kulturne dediščine, Rastem s knjigo, Nacionalni mesec branja in drugi.

V občini Ilirska Bistrica imajo pomembno vlogo pri kulturno-umetnostni vzgoji vzgojno-izobraževalni zavodi, od vrtcev do srednje šole. Pomembno pa je tudi neformalno učenje, ki zajema vse ljudi, od otrok do upokojencev. V občini Ilirska Bistrica se za učence in dijake izvaja neformalno učenje preko prostočasnih dejavnosti, obenem pa se neformalno učenje izvaja tudi preko drugih javnih zavodov, organizacij in posameznikov, ki izvajajo andragoške aktivnosti. Pri tem velja omeniti, da so za razvoj občinstva pomembni informiranje javnosti, dostopnost in kakovost kulturne ponudbe (izogibanje hiperprodukciji) ter podpora državne in lokalne oblasti.

6 PREGLED FINANCIRANJA KULTURE V OBČINI ILIRSKA BISTRICA MED LETOMA 2020 IN 2023

Kultura je javno dobro, zato jo morajo država in lokalne skupnosti stabilno in zadostno sofinancirati. Občina Ilirska Bistrica zagotavlja sredstva za dejavnosti javnih zavodov s področja kulture, obenem preko javnih razpisov zagotavlja tudi sredstva za sofinanciranje ljubiteljskih kulturnih dejavnosti in za obnavljanje nepremične kulturne dediščine v občini Ilirska Bistrica. Zagotavljanje sredstev za pretekla štiri leta, to je od leta 2020 do leta 2023, je zapisano v spodnjih tabelah.

6.1 Sofinanciranje javnih zavodov s področja kulture

Občina Ilirska Bistrica kot ustanoviteljica Pokrajinskega muzeja Koper, enota Ilirska Bistrica (Uradni list številka 560/2009), Knjižnice Makse Samsa Ilirska Bistrica (Uradne objave Snežnika, št. 7/03, 8/03 in 12/07) sofinancira njuno delovanje. Iz tabele je razvidno, da je sofinanciranje delovanja obeh javnih zavodov od leta 2020 do 2023 naraščalo.

	Leto 2020	Leto 2021	Leto 2022	Leto 2023
Pokrajinski muzej Koper, enota Ilirska Bistrica	21.069,10	21.869,48	29.274,48	32.370,06
Knjižnica Makse Samsa Ilirska Bistrica	343.791,04	374.032,01	389.163,43	421.049,95

6.2 Sofinanciranje Javnega sklada za kulturne dejavnosti, območna enota Ilirska Bistrica

V skladu z Zakonom o Javnem skladu Republike Slovenije za kulturne dejavnosti (Uradni list RS, št. 29/10) in Aktom o ustanovitvi Javnega sklada Republike Slovenije za kulturne dejavnosti (Uradni list RS, št. 72/2010) Občina Ilirska Bistrica sofinancira delovanje Javnega sklada za kulturne dejavnosti, območna enota Ilirska Bistrica. Iz tabele je razvidno, da je sofinanciranje od leta 2020 do 2023 naraščalo.

	Leto 2020	Leto 2021	Leto 2022	Leto 2023
Javni sklad za kulturne dejavnosti, območna izpostava Ilirska Bistrica	11.032,01	15.096,26	20.144,01	22.919,28

6.3 Sofinanciranje ljubiteljskih kulturnih dejavnosti

Občina Ilirska Bistrica vsako leto na podlagi javnega razpisa sofinancira ljubiteljske kulturne dejavnosti. Predmet sofinanciranja so programi redne ljubiteljske kulturne dejavnosti, kulturni projekti (kulturne prireditve), oprema in založništvo. Sofinanciranje prireditev, ki je bilo do vključno leta 2023 del razpisa za ljubiteljsko kulturo (dan upora proti okupatorju, prvi maj, dan državnosti, dan samostojnosti in enotnosti, kresovanje), se je preneslo na nov razpis za sofinanciranje prireditev in promocijskih aktivnosti v občini Ilirska Bistrica za leto 2024. V okviru navedenega razpisa se sofinancirajo še druge kulturne, športne, turistične, zabavne, humanitarne, izobraževalne, okoljevarstvene narave in športne prireditve. Iz tabele je razvidno padanje višine sredstev med letoma 2020 in 2022, leta 2023 pa se je višina sredstev znatno povišala v primerjavi z letom 2022.

	Leto 2020	Leto 2021	Leto 2022	Leto 2023
Sofinanciranje kulturnih programov	35.054,63	28.985,84	21.340,77	47.432,43

6.4 Pregled financiranja Pavlovčeve galerije

Občina Ilirska Bistrica je lastnica Pavlovčeve galerije, ki deluje v istih prostorih kot sedež TIC-a Ilirska Bistrica v Domu na Vidmu. Občina upravlja galerijo s pogodbenim kuratorjem. Do zamenjave kuratorja je prišlo v letu 2023/2024, zato je višina sredstev za leto 2023 prepolovljena.

	Leto 2020	Leto 2021	Leto 2022	Leto 2023
Financiranje delovanja Pavlovčeve galerije	4.962,87	5.414,30	5.414,11	2.255,85

6.5 Pregled sofinanciranja obnove in vzdrževanja spomenikov v občini Ilirska Bistrica za pretekla štiri leta

Občina se zaveda pomena ohranjanja kulturne dediščine, zato je leta 2023 ponovno objavila javni razpis za obnovo in vzdrževanje spomenikov v občini Ilirska Bistrica. Nanj se lahko prijavijo lastniki ali upravljavci spomenikov, drugih objektov s področja kulturne dediščine in spominskih obeležij, lociranih na območju občine Ilirska Bistrica. Od leta 2024 se kot del lastnih sredstev prijavitelja upošteva tudi prostovoljsko delo.

	Leto 2020	Leto 2021	Leto 2022	Leto 2023
Sofinanciranje obnove in vzdrževanja spomenikov	0	0	0	6.952

7 REZULTATI DELAVNICE KAKŠNE KULTURE SI ŽELIMO?

Delavnico »Kakšne kulture si želimo?« je po naročilu Občine Ilirska Bistrica v prvi polovici oktobra 2024 organiziralo Kulturno-izobraževalno društvo Pina. Nanjo so bili povabljeni JSKD OI Ilirska Bistrica, javni zavodi in društva, ki delujejo na področju kulture v občini Ilirska Bistrica. Na delavnici sta bili izvedeni SWOT analiza (tj. (analiza prednosti, pomanjkljivosti, priložnosti in rešitev) ter prepoznavanje prioritet na področju kulture.

7.1 Rezultati SWOT analize

Prednosti, ki so jih udeleženci prepoznali na področju kulture v občini Ilirska Bistrica:

- tradicija,
- raznolikost (vas-mesto, kulturnih dogodkov, kulturne dediščine),
- bližina državne meje,
- veliko število kulturnih društev,
- medregijsko in medobčinsko sodelovanje,
- veliko prostovoljcev deluje aktivnih na področju kulture,
- grad Prem,
- transdisciplinarna sodelovanja.

Priložnosti, ki so jih udeleženci prepoznali na področju kulture v občini Ilirska Bistrica:

- večja prepoznavnost in vrednotenje,
- boljša dostopnost prostorov za društva,
- višina finančnih sredstev,
- vzpostavitev občinskega zavoda,
- čezmejna sodelovanja,
- povečati vlogo JSKD,
- vzpostavitev platforme za obveščanje,
- več spodbud za mlade za sodelovanje,
- pomlajevanje.

Pomanjkljivosti, ki so jih udeleženci prepoznali na področju kulture v občini Ilirska Bistrica:

- pomanjkanje kulturnega stičišča (prostor za vaje, zbiranje), slaba infrastruktura,
- ni več zveze kulturnih organizacij, ki bi skrbela za usklajevanje in povezanost,
- pomanjkanje načela »deluj lokalno« - povezovanje med generacijami,
- razpršenost,
- obveščanje, ni ustrezne dostopnosti informacij,
- premalo profesionalnih delavcev na področju kulture,
- manjko pomladka,
- (ne)dostopnost, ni poskrbljeno za mobilnost starejših,
- birokracija, potrebna je poenostavitev papirologije za izvedbo dogodkov.

Nevarnosti, ki so jih udeleženci prepoznali na področju kulture v občini Ilirska Bistrica:

- samozadostnost,
- ni pomladka – vprašljiv obstoj,
- finančna sredstva – odvisnost od posluha trenutne politike,
- pomanjkanje »volje za prostovoljstvo«.

7.2 Rezultati prepoznavanja prioritet na področju kulture

V nadaljevanju so predstavljeni izzivi in predlagane rešitve, ki so jih udeleženci prepoznali na naslednjih področjih:

- razvojni projekti,
- čezsektorsko povezovanje,
- finance in infrastruktura,
- sodelovanje.

Udeleženci delavnice so velik pomen na področju kulture pripisali Gradu Prem. Pri tem so velik poudarek namenili izboljšavi infrastrukture in opreme, umestitvi gostinske ponudbe, večji ponudbi dogodkov in vsebin za šole.

Kot javno infrastrukturo na področju kulture oz. javno infrastrukturo, v oz. na kateri se odvijajo dejavnosti na področju kulture in na kateri so potrebne izboljšave, so udeleženci navedli še Dom na Vidmu (izboljšava infrastrukture, opreme in ponudbe), Partizansko bolnico Zalesje (povečanje promocije), tematske poti (izvajanje vsebin, ki ohranjajo tematske poti žive), Sokolski dom (povečanje vloge Sokolskega doma oz. MKNŽ-ja kot stičišča mladih) in oživitev Trga maršala Tita (»placa«) v Ilirski Bistrici. V povezavi s tem je bil podan predlog, da je treba bistriški del Ilirske Bistrice predstaviti kot »Mesto mlinov in žag« s konceptom zgodbarjenja. Podan je bil tudi predlog o postavitvi javnih razstavnih panojev po mestu Ilirska Bistrica.

Kot izzivi društev, ki delujejo na področju kulture, so bili na področju infrastrukture namenjene kulturnim dejavnostim prepoznani pridobitev prostorov za društva, vaje in opremo, plačevanje storitev in prostorov za dogodke ter pridobivanje finančnih sredstev preko javnih razpisov. Kot rešitev na prvi izziv so udeleženci zapisali izkoriščanje že obstoječih prostorov (to so prostori društev, krajevnih in vaških domov ter vzgojno-izobraževalnih zavodov). Kot rešitev na drugi izziv so udeleženci zapisali izmenjavo uporabnih informacij in izmenjavo opreme med društvi. Kot rešitev na tretji izziv pa sta izvajalec delavnice in Občina Ilirska Bistrica predstavili vrste podpore pri prijavljanju na javne razpise. To so nudenje pomoči v času občinskih razpisov s strani Občine Ilirska Bistrica, Boreo, regijsko stičišče nevladnih organizacij Primorsko, in Kulturno-izobraževalno društvo Pina. Udeleženci delavnice so naknadno dobili tudi kontaktne podatke obeh navedenih nevladnih organizacij.

Udeleženci delavnice so velik poudarek pri prepoznavanju prioritet na področju kulture namenili tudi povečanju sodelovanja vseh vpletenih na področju kulture v občini Ilirska Bistrica, čezsektorskega sodelovanja (predvsem s turističnim sektorjem) in čezmejnega sodelovanja. Velik poudarek so namenili tudi sodelovanju z mladimi in vključenosti lokalnega prebivalstva v razvojne projekte.

Udeleženci delavnice so velik poudarek namenili tudi boljšemu izkoriščanju potenciala kulturne dediščine, izboljšanju dostopnosti do kulture in povečanju ponudbe profesionalne kulture, nadgradnji že obstajajočih prireditev z novimi ali izboljšanimi kulturnimi vsebinami. Poudarili so tudi, da mora biti razvoj kulture v občini Ilirska Bistrica profesionalen in načrten.

DRUGI DEL: SMERNICE ZA RAZVOJ KULTURE V OBČINI ILIRSKA BISTRICA

Drugi del pričujočega Lokalnega programa za kulturo zajema smernice za razvoj kulture v občini Ilirska Bistrica v obdobju 2025–2028. Smernice smo razdelili na tri dele in sicer na:

- predvidene cilje in aktivnosti na področju kulture,
- predviden program osrednjih kulturnih prireditev,
- spodbujanje ljubiteljske dejavnosti.

V zapisane smernice so bili smotrno uvrščeni tudi rezultati delavnice Kakšne kulture si želimo? in pobude javnih zavodov, ki delujejo na področju kulture ali katerih delovanje sega tudi na to področje.

Pod pojem kulturni programi so zajete vse kontinuirane dejavnosti, ki jih izvajajo nosilci javnega interesa na področju kulture in tisti, katerih delovanja sega tudi na področje kulture. Glede na naravo kulturnega programa se dopušča možnost, da se njegova vsebina enači tudi s turistično ponudbo.

Pod pojem kulturni projekti so zajete dejavnosti, ki jih nosilci javnega interesa na področju kulture in tisti, katerih delovanje sega tudi na področje kulture, opravijo kot posamično aktivnost (npr. postavitev začasne razstave, gledališka predstava, izdaja knjige, koncert, pohodi po kulturnih tematskih poteh ipd.). Glede na naravo kulturnega projekta se dopušča možnost, da se njegova vsebina enači tudi s turističnim produktom.

1 PREDVIDENI CILJI IN AKTIVNOSTI NA PODROČJU KULTURE MED LETOMA 2025 IN 2028

1.1 Posodobitev občinskega sklepa razglasitve javne infrastrukture na področju kulture v občini Ilirska Bistrica z dne 13. julija 1996

Zaradi sprememb, ki so se zgodile na področju kulture in javne infrastrukture na področju kulture med letoma 1996 in 2024, je potrebna posodobitev občinskega sklepa iz dne 13. julija 1996.

Cilj:
V letu 2025 bo Občina Ilirska Bistrica sprejela nov sklep razglasitve javne infrastrukture na področju kulture v občini Ilirska Bistrica.

Aktivnosti:

Evidenca javne infrastrukture na področju kulture	Pregled in izdelava evidence javne infrastrukture na področju kulture v občini Ilirska Bistrica	Občina Ilirska Bistrica (občinska uprava, krajevne skupnosti), javni zavodi	2025
Sprejetje sklepa	Priprava vsebinskih izhodišč in obrazložitev ter izvedba postopka za sprejetje sklepa razglasitve javne infrastrukture na področju kulture v občini Ilirska Bistrica na občinskem svetu	Občina Ilirska Bistrica (občinska uprava in občinski svet)	2025

Za sprejetje sklepa ni predvidenih finančnih posledic.

Kazalniki:
- število javne infrastrukture na področju kulture v občini Ilirska Bistrica,
- sprejetje posodobljenega sklepa razglasitve javne infrastrukture na področju kulture v občini Ilirska Bistrica.

1.2 Knjižnica Makse Samsa Ilirska Bistrica

Začetki javnega knjižničarstva segajo v leto 1864, ko je bila z namenom utrjevanja slovenske narodne identitete v hotelu Ilirija ustanovljena ilirsko-bistriška trnovska čitalnica. Leta 1906 je bila ustanovljena ljudska javna knjižnica, ki je leta 1907 skupaj z gasilskim društvom začela delovati v novozgrajeni stavbi na današnjem Trgu maršala Tita. Ljudska javna knjižnica je delovala vse do leta 1916, ko so bili vsi njeni člani mobilizirani v avstro-ogrsko vojsko. Po prvi svetovni vojni je ljudska javna knjižnica ponovno začela delovati, njeno delovanje pa je zamrlo v času fašizma, leta 1926. Knjižnična dejavnost je bila ponovno obujena po drugi svetovni vojni. Knjižnica se je selila po raznih prostorih po mestu Ilirska Bistrica, dokler se ni ustalila v nekdanji Šketovi hiši na Trgu maršala Tita. Tri leta kasneje, 13. julija 1985, je dobila ime po domači pesnici Maksi Samsa. Leta 2001 je knjižnica z obnovo Šketove hiše dobila še dodatne prostore. Za spodbujanje bralne kulture je Knjižnica Makse Samsa vzpostavila še nekaj premičnih zbirk. Uporabnikom knjižnice, ki stanujejo v bližini naše ustanove in sami ne morejo priti do knjižnice, gradivo dostavijo knjižničarke na dom. Knjižnica Makse Samsa opravlja tudi določene funkcije šolske knjižnice za Gimnazijo Ilirska Bistrica. Organizira tudi pohode po Maksini poti in si prizadeva za ohranjanje Maksine zapuščine. Izvaja tudi program za osebe s posebnimi potrebami.

Cilj:
V obdobju med letoma 2025 in 2028 si bo Občina Ilirska Bistrica skupaj s Knjižnico Makse Samsa Ilirska Bistrica prizadevala za dvig nivoja bralne kulture med različnimi ciljnimi skupinami v občini Ilirska Bistrica. Aktivnosti so opredeljene v nadaljevanju.

Predvidene aktivnosti s finančnimi ocenami za infrastrukturo in opremo

Infrastruktura in oprema

Infrastruktura/ oprema	Obrazložitev	2025	2026	2027	2028
Požarne stopnice	Trenutno na stavbi Knjižnice Makse Samsa ni požarnih stopnic, potrebo se bo preučilo s strani požarne varnosti in v kolikor se bo izkazalo, da je takšen ukrep nujen se bo investicijo izvedlo.	0 EUR	60.000 EUR	0 EUR	0 EUR
Računalniška oprema	Zagotavljanje sredstev za nakup računalniške opreme za Knjižnico Makse Samsa	2.800 EUR	2.800 EUR	2.800 EUR	2.800 EUR
Knjižne police in vitrine	Sredstva so zagotovljena za nabavo knjižnih polic.	5.500 EUR	5.500 EUR	5.500 EUR	0 EUR

Ostale aktivnosti

Knjižnica Makse Samsa Ilirska Bistrica si bo še naprej prizadevala za dvig nivoja bralne kulture in bralne pismenosti v občini Ilirska Bistrice okviru dejavnosti, ki jih izvaja kot javno službo. Te dejavnosti se izvajajo na podlagi programa dela in finančnega načrta knjižnice za posamezno leto.

Kazalniki:

- preučitev postavitve požarnih stopnic s strani požarne varnosti in v skladu z ugotovitvami postavitev požarnih stopnic,
- nakup računalniške opreme,
- število nabavljenih knjižnih polic,
- število novih članov,
- število izposojenega knjižničnega gradiva,
- navedba in število dogodkov, izvedenih v organizaciji Knjižnice Makse Samsa,
- število obiskovalcev na dogodkih, izvedenih v organizaciji Knjižnice Makse Samsa.

1.3 Grad Prem

Grad Prem je eden od najbolj pričevalnih grajenih zgodovinski virov v porečju Reke in je razglašen za spomenik lokalnega pomena. Grad se v pisnih virih prvič posredno omenja leta 1213, izrecno pa leta 1366. Njegovi lastniki in upravitelji so se skozi čas spreminjali, vsak od njih pa je pustil na Gradu Prem svoj pečat. Sedanji lastnik Gradu Prem je Občina Ilirska Bistrica, v njem pa delujeta Pokrajinski muzej Koper, enota Ilirska Bistrica, in TIC Ilirska Bistrica. Na gradu so obiskovalcem na ogled stalne in začasne razstave. Odvijajo se tudi številni dogodki, kot so predavanja, pedagoške delavnice, koncerti, Viteški dan, Premska srečanja, poroke itd. Osrednji izzivi Gradu Prem so njegovo upravljanje, umestitev vsebin in povečanje števila obiskovalcev.

Grad Prem je vključen v dva projekta, in sicer v:

- **projekt Neprekinjenost sebe: ohranjanje lokalne identitete bistriškega prostora**. V okviru projekta, katerega nosilka je Občina Ilirska Bistrica, se bo zamenjalo dotrajana vrata v grajski kompleks. Uredilo se bo travnati plato med notranjim in zunanjim grajskim obzidjem. Na njem se bo vzpostavilo petzvezdično doživetje Harmonija zvokov in okusov. V okviru projekta se bo vzpostavila Krožna pot po Premu, s katero bo Grad Prem povezan z ostalimi znamenitostmi na Premu. Projekt se bo zaključil septembra 2025. Projekt je v celoti težak 278.352,11 EUR, od tega je višina sofinanciranja 173.230,00 EUR. Za leto 2025 je predvidenih 95.854,08 EUR s strani Ministrstva za gospodarstvo, turizem in šport, lastna sredstva pa znašajo 56.036,69 EUR, kar je skupaj 151.890,77 EUR. Vir sofinanciranja projekta je Načrt za okrevanje in odpornost, razvojno področje C3: Pametna, trajnostna in vključujoča rast, komponenta K4: Trajnostni razvoj slovenskega turizma, vključno s kulturno dediščino in naložba IC: Trajnostni razvoj javne in skupne turistične infrastrukture in naravnih znamenitosti v turističnih destinacijah.
- **Interregov projekt Terra Gothica Incognita.** Osrednji cilj projekta je reševanje izzivov, povezanih z ohranjanjem in valorizacijo srednjeveške kulturne dediščine v obmejnih območjih Hrvaške in Slovenije. Kot projektni partner je vanj vključen tudi Pokrajinski muzej Koper, enota Ilirska Bistrica. Ena ključnih aktivnosti projekta na Gradu Prem je posodobitev stalne razstave, ki bo osredotočena na obdobje srednjega veka. Poleg tega se bo vzpostavila grajska pot, ki bo obiskovalce popeljala skozi celoten grad in jih seznanila z njegovimi ključnimi zgodovinskimi, arhitekturnimi in kulturnimi znamenitostmi. Pomemben del projekta predstavlja tudi priprava novega vodiča po gradu in stalni razstavi. Projekt se bo zaključil februarja 2027. Skupna vrednost projekta znaša 2.433.073,77 EUR, od tega 1.946.459,01 EUR prispeva Evropski sklad za regionalni razvoj (ESRR), 272.006,40 evra bo sofinanciral ESRR. Za projektnega partnerja, Pokrajinski muzej Koper, je namenjenih 305,734.40 EUR.

Cilj:
V obdobju med letoma 2025 in 2028 si bo Občina Ilirska Bistrica skupaj s Pokrajinskim muzejem Koper in TIC-em Ilirska Bistrica prizadevala, da bo Grad Prem postal osrednja turistična točka v občini Ilirska Bistrica, kjer bo na sodoben dediščinski način predstavljena grajska zgodovina. Grad Prem bo obenem postal vstopna točka v Brkine na njihovem vzhodnem delu.

Predvidene aktivnosti s finančnimi ocenami za infrastrukturo in opremo

Infrastruktura in oprema

Infrastruktura/ oprema	Obrazložitev	2025	2026	2027	2028
Investicijsko vzdrževanje na gradu Prem	Investicijsko vzdrževanje na gradu Prem zajema manjša in večja vzdrževalna dela na in v objektu ter v njegovi neposredni okolici.	20.000 EUR	5.000 EUR	0 EUR	0 EUR
Zamenjava vhodnih vrat v grajski kompleks v sklopu projekta *Neprekinjenost sebe*	Vhodna vrata v grajski kompleks so dotrajana in potrebna menjave.	23.128, 69 EUR	0 EUR	0 EUR	0 EUR
Vzpostavitev sadno-zvočnega vrta v sklopu projekta *Neprekinjenost sebe*	Sadno-zvočni vrt bo vzpostavljen na travnatem platoju med zunanjim in notranjim grajskim obzidjem. Namenjen bo zlasti spoznavanju brkinskega sadjarstva. V investicijo so vključeni zasaditev, ograja, izravnava terena in glasbila.	92.418,68 EUR	0 EUR	0 EUR	0 EUR
Oprema za prenovo razstave o gradu Prem v sklopu Interregovega projekta *Terra Gothica Icognita*	Trenutna razstava iz 2008 je zastarela in je potrebna prenove. Zagotavljanje sredstev za opremo za prenovo razstave o gradu Prem (gradbena dela v notranjosti gradu Prem potrebna za prilagoditev prostora za razstavo; izdelava in montaža opreme, panoji, vitrine, mehanska animacija, napisi, talne obloge)	Financiranje s strani Pokrajinskega muzeja Koper v okviru projekta Interregovega projekta Terra Gothica Icognita. Projekt se bo zaključil 28. 2. 2027			

Ostale aktivnosti

Občina Ilirska Bistrica, ilirskobistriška enota Pokrajinskega muzeja Koper in TIC Ilirska Bistrica si bodo še naprej prizadevali za ohranjanje kulturne dediščine gradu Prem in za njeno promocijo. Pri tem bodo v skladu z zakonodajo in etičnimi kodeksi upoštevali smernice in navodila stroke za ohranjanje kulturne dediščine. Sledili bodo smernicam strategije destinacije Zelenega krasa in Slovenske turistične organizacije.

Kulturni programi in projekti, kot so razne začasne razstave, delavnice za otroke, vodenja po muzejskih zbirkah, predavanja ipd., se odvijajo in financirajo večinoma kot kulturni programi in projekti, ki jih ilirskobistriška enota Pokrajinskega muzej Koper opravlja kot javno službo v skladu s pogodbo, podpisano z Občino Ilirska Bistrica.

Poleg njih so na Gradu Prem na voljo obiskovalcem tudi turistični produkti in ponudba, ki jih zagotavlja v okviru pogodbe, podpisane z Občino Ilirska Bistrica, TIC Ilirska Bistrica.

Obenem je Grad Prem tudi prireditveni prostor za dogodek Premska srečanja, ki ga letno organizira Literarno društvo Ilirska Bistrica. Dogodek se sofinancira iz javnega razpisa za kulturno ljubiteljsko dejavnost v občini Ilirska Bistrica.

Za uspešno upravljanje, kakovostno ohranjanje dediščine in trženje Gradu Prem se je pojavila potreba po izdelavi **kakovostnega upravljavskega načrta**. V letu 2025–2026 se bo pripravilo vsebinska izhodišča in obrazložitev ter izvedbo postopka za sprejetje upravljavskega načrta gradu Prem.

Med letoma 2025 in 2026 se bo preučilo možnosti za **vzpostavitev Gradu Prem kot psom prijaznega/ dostopnega gradu** in se bo v skladu z ugotovitvami tudi ravnalo.

Med letoma 2025 in 2028 se bo preučilo **pridobivanje okoljskih znakov** za Grad Prem in se bo v skladu z ugotovitvami tudi ravnalo.

Do leta 2028 se bo podalo tudi predlog, da bi Grad Prem postal **spomenik državnega pomena**. Grad se bo opremilo tudi **z ustreznim dediščinskim znakom**.

Poleg lastnih proračunskih sredstev si bo Občina Ilirska Bistrica skupaj s Pokrajinskim muzejem Koper, enota Ilirska Bistrica in TIC-om Ilirska Bistrica prizadevala za pridobivanje finančnih sredstev za nadgrajevanje vsebin, infrastrukture in opreme na Gradu Prem tudi v okviru nacionalnih in evropskih razpisov.

Kazalniki:

- izdelan upravljavski načrt,
- število obnovljene ali nadgrajene obstoječe infrastrukture in opreme,
- število in navedba izvedenih kulturnih programov in kulturnih projektov za posamezno leto,
- število obiskovalcev za posamezno leto,
- oddaja predloga za spomenik državnega pomena,
- vzpostavitev Gradu Prem kot psom prijaznega/ dostopnega gradu,
- pridobljen dediščini znak,
- pridobljen vsaj en okoljski znak.

1.4 Ljudska šola na Premu

Začetki stavbe nekdanje premske šole segajo v leto 1826, ko jo je kot trivialko ustanovil tedanji premski vikar Peter Aleš. S tretjim državnim ljudskošolskim zakonom iz leta 1869 se je premska osnovna šola spremenila v ljudsko šolo. Leta 1895 je šolska stavba nedvomno dobila današnjo obliko in šolski vrt. Spremenjena je bila tudi v dvorazrednico. V času Socialistične federativne ljudske republike Jugoslavije je postala podružnična šola Osnovne šole Dragotina Ketteja Ilirska Bistrica. Šolski vrvež je v njej za vselej utihnil leta 1977. Nekaj let pred tem, natančneje leta 1968, je Odbor za ureditev Kettejeve spominske sobe uredil v pritličnih prostorih Kettejevo spominsko sobo. Razstava je bila prenovljena leta 2000 in leta 2021.

Ljudska šola je vključena v **projekt Neprekinjenost sebe: ohranjanje lokalne identitete bistriškega prostora**. V okviru projekta se je v letu 2023/2024 deloma obnovilo stavbo. Postavila se bo tudi stalna razstava o zgodovini šolstva na Ilirskobistriškem, s čimer se bo tudi uresničil dolgoletni cilj o ureditvi t. i. »Šolskega muzeja«. Razstava v nekdanji mali učilnici bo urejena na način, da bo prostor še vedno lahko uporabljala KS Prem. Kot turistična ponudba se bo v okviru projekta vzpostavila rekonstrukcija učne ure iz časa socialistične Jugoslavije. Projekt se bo zaključil septembra 2025. Projekt je v celoti težak 278.352,11 EUR, od tega je višina sofinanciranja 173.230,00 EUR. Za leto 2025 je predvidenih 95.854,08 EUR s strani Ministrstva za gospodarstvo, turizem in šport, lastna sredstva pa znašajo 56.036,69 EUR, kar je skupaj 151.890,77 EUR. Vir sofinanciranja projekta je Načrt za okrevanje in odpornost, razvojno področje C3: Pametna, trajnostna in vključujoča rast, komponenta K4: Trajnostni razvoj slovenskega turizma, vključno s kulturno dediščino in naložba IC: Trajnostni razvoj javne in skupne turistične infrastrukture in naravnih znamenitosti v turističnih destinacijah.

Cilj:
V obdobju med letoma 2025 in 2028 si bo Občina Ilirska Bistrica skupaj z drugimi akterji prizadevala za obogatitev vsebin v stavbi nekdanje osnovne šole, ki bodo smiselno dopolnjevale kulturno-turistično ponudbo na Gradu Prem in ki bodo vplivale na izboljšanje kakovosti življenja prebivalcev. Občina Ilirska Bistrica si bo skupaj z drugimi akterji prizadevala za obogatitev interpretacije in promocije dediščine Dragotina Ketteja, enega od štirih predstavnikov slovenske moderne.

Predvidene aktivnosti s finančnimi ocenami za infrastrukturo in opremo

Infrastruktura in oprema

Infrastruktura/ oprema	Obrazložitev	2025	2026	2027	2028
Obnova fasadnega ovoja objekta	Sedanji fasadni ovoj je dotrajan in je potreben obnove	0	50.000 EUR	0	0
Oprema za stalno razstavo *Šolski življav na Ilirskobistriškem* v sklopu projekta *Neprekinjenost sebe*	Zagotavljanje sredstev za nakup opreme, potrebne za postavitev stalne razstave v prvem nadstropju stavbe nekdanje premske osnovne šole (predalnik, stoli, panoji, interaktivna tabla, grafični vmesnik, prenosnik)	32,730,95 EUR	0	0	0

Ostale aktivnosti

Občina Ilirska Bistrica, ilirskobistriška enota Pokrajinskega muzeja Koper in TIC Ilirska Bistrica si bodo še naprej prizadevali za ohranjanje kulturne dediščine Dragotina Ketteja in dediščine, vezane na zgodovino šolstva, vključno s stavbo, in za njeno promocijo. Pri tem bodo v skladu z zakonodajo in etičnimi kodeksi upoštevali smernice in navodila stroke za ohranjanje kulturne dediščine. Sledili bodo smernicam strategije destinacije Zelenega krasa in Slovenske turistične organizacije.

Kulturni programi, kot je predvsem vodenje po Kettejevi spominski sobi, se odvijajo in financirajo večinoma kot javna služba, ki jo opravlja Pokrajinski muzej Koper, enota Ilirska Bistrica, v skladu s pogodbo, podpisano z Občino Ilirska Bistrica, oziroma v okviru javne službe, ki jo v skladu s pogodbo z Občino Ilirska Bistrica opravlja TIC Ilirska Bistrica.

Za uspešno upravljanje, kakovostno ohranjanje dediščine in trženje Kettejeve spominske sobe skupaj z bodočo razstavo o zgodovini šolstva na Ilirskobistriškem se je pojavila potreba po izdelavi **kakovostnega upravljavskega načrta**. V letu 2025–2026 se bo pripravilo vsebinska izhodišča in obrazložitev ter izvedbo postopka za sprejetje upravljavskega načrta stavbe nekdanje premske osnovne šole in njenih vsebin.

Ob tem se bo v letu 2025 preučilo, katera bi bila **smiselna vsebina za drugo nadstropje** stavbe nekdanje osnovne šole. Izvedbo glede na ugotovitve pa bi se načrtovalo za leto 2026. Obenem se bo tudi v letu 2027 **uredilo shrambo** v pritličju nekdanje osnovne šole. Izvedba bi sledila v letu 2027.

Do leta 2028 se bo **preučilo nadgradnjo stalne razstave** o življenju Dragotina Ketteja v Kettejevi spominski sobi.

Obenem pa se bo do leta 2028 preučilo možnosti za spremembo kulturnodediščinskega statusa stavbe nekdanje osnovne šole in sicer iz registrirane dediščine v **spomenik lokalnega pomena**. Namestilo se bo tudi ustrezen **dediščinski znak**.

Poleg lastnih proračunskih sredstev si bo Občina Ilirska Bistrica skupaj s Pokrajinskim muzejem Koper, enota Ilirska Bistrica in TIC-om Ilirska Bistrica prizadevala za pridobivanje finančnih sredstev za nadgrajevanje vsebin, infrastrukture in opreme v stavbi nekdanje osnovne šole na Premu tudi v okviru nacionalnih in evropskih razpisov.

Kazalniki:

- število obnovljene ali nadgrajene obstoječe infrastrukture in opreme,
- število izvedenih kulturnih programov in kulturnih projektov za posamezno leto,
- število obiskovalcev za posamezno leto,
- spremenjen status stavbe in namestitev dediščinskega znaka.

1.5 Partizanska bolnica Zalesje

Leta 2018 je Občina Ilirska Bistrica skupaj s Pokrajinskim muzej Koper, TIC-om Ilirska Bistrica in z drugimi akterji otvorila rekonstruirano Partizansko bolnico Zalesje. Začetki bolnice segajo v sredino novembra 1943, ko je štab Istrskega odreda v sodelovanju z brkinsko-bistriškim Okrožnim okrajem KPS ustanovil Slovensko vojno partizansko bolnico (SVPB). Bolnica je sprva delovala v gozdu pri Padežu, kjer je 14. novembra 1943 sprejela prve ranjence. Januarja 1944 je postal zdravnik bolnice dr. Gadžijev – Miša. Marca 1944 je bila bolnica preseljena v Šmagursko dolino in je dobila ime Zalesje, kar pomeni Za gozdom. Jeseni 1944 se je Partizanski bolnici Zalesje priključila okrožna partizanska bolnica, imenovana Bolnica Koper (BK1), ki je delovala v gozdu Bezgoje med vasema Beka in Nasirec. Delovala naj bi do 27. novembra 1944, ko je bila odkrita. Že takrat (ali januarja 1945) naj bi se priključila Slovenski vojni partizanski bolnici Snežnik (SVPB – S). Med Mašunom in Leskovo dolino je delovala za najtežje bolnike majhna bolnica Franja.

Z vzpostavitvijo rekonstruirane Partizanske bolnice Zalesje, ki vključuje tako spominsko sobo v vasi Ostrožno Brdo kot tudi rekonstruirane objekte na približni lokaciji nekdanje bolnice, se je poskrbelo, da kolektivni spomin nanjo ne tone v pozabo, obenem pa ima Partizanska bolnica Zalesje potencial za bolj kakovostno razvijanje produkta. Osrednji izziv Partizanske bolnice Zalesje je, kako jo oživeti in upravljati tako s strani ohranjanja dediščine kot tudi s strani kulturnega turizma.

Cilj:
V obdobju med letoma 2025–2028 si bo Občina Ilirska Bistrica skupaj z drugimi akterji prizadevala, da bo Partizanska bolnica Zalesje postala ena od pomembnih turističnih točk v občini, kjer bo na ustrezen način predstavljena zgodovina partizanskega zdravstva in omenjene partizanske bolnice.

Predvidene aktivnosti s finančnimi ocenami za infrastrukturo in opremo

Infrastruktura in oprema

V letu 2025 se v sklopu te postavke načrtuje plačilo tekočih stroškov za Muzej na Ostrožnem Brdu in sicer 5.595 EUR za plačilo po pogodbi za upokojence in 6.067 EUR za tekoče stroške. Tekoče stroške se bo zagotavljalo tudi v prihodnosti.

Ostale aktivnosti

Za uspešno upravljanje, kakovostno ohranjanje dediščine in trženje Kettejeve spominske sobe skupaj z bodočo razstavo o zgodovini šolstva na Ilirskobistriškem se je pojavila potreba po izdelavi **kakovostnega upravljavskega načrta**. V letu 2025–2026 se bo pripravilo vsebinska izhodišča in obrazložitev ter izvedbo postopka za sprejetje upravljavskega načrta Partizanske bolnice Zalesje.

Poleg lastnih proračunskih sredstev si bo Občina Ilirska Bistrica prizadevala za pridobivanje finančnih sredstev za nadgrajevanje vsebin, infrastrukture in opreme v Ljudski šoli na Premu tudi v okviru nacionalnih in evropskih razpisov.

Kazalniki:
- število obnovljene ali nadgrajene obstoječe infrastrukture in opreme,
- število izvedenih kulturnih programov in kulturnih projektov,
- število obiskovalcev,
- sistem vodenja.

1.6 Vzpostavitev ilirskobistriškega muzeja

Na Ilirskobistriškem je že dlje časa prisotna zamisel o vzpostavitvi ilirskobistriškega muzeja, ki bo ohranjal lokalno dediščino in jo predstavljal javnosti. Zato je Občina Ilirska Bistrica leta 2023 ustanovila strokovno skupino za vzpostavitev ilirskobistriškega muzeja.

Muzej bomo predvidoma uredili v zdaj praznem nastanitvenem vojaškem objektu v kompleksu nekdanjih vojašnic na vzhodnem robu mesta, kamor so umeščeni gimnazija, glasbena šola in še nekateri drugi objekti javne infrastrukture.

V teku je oblikovanje osnovnega koncepta muzejske predstavitve. V ta proces, ki poteka s pomočjo zunanje strokovne pomoči, so v prvi fazi vključeni člani ožje skupine za pripravo idejne zasnove muzeja, večinoma kustosi. V nadaljnje faze snovanja muzeja bomo povabili širšo zainteresirano lokalno javnost. Tudi ta naložba je finančno zahtevna. Da bi jo lahko uresničili, si prizadevamo pridobiti sofinancerska sredstva za obnovo objekta, zgrajenega med obema svetovnima vojnama, ter za opremo. Predvidevamo, da bomo projekt realizirali v naslednjih petih letih .

Cilj:
V obdobju med letoma 2025–2028 si bo Občina Ilirska Bistrica prizadevala za pripravo projektne dokumentacije in izdelavo načrta dediščinskih vsebin za vzpostavitev ilirskobistriškega muzeja.

Predvidene aktivnosti:
- izdelava načrta dediščinski vsebin za vzpostavitev ilirskobistriškega muzeja,
- izdelava načrta ureditve objekta, primernega za ohranjanje lokalne dediščine.

Infrastruktura in oprema

Infrastruktura/ oprema	Obrazložitev	2025	2026	2027	2028
Priprava projektne dokumentacije za obnovo predvidenega objekta za muzejsko dejavnost	Izdelava projektne dokumentacije za obnovo predvidenega objekta za muzejsko dejavnost je nujna za vzpostavitev ilirskobistriškega muzeja.	0	235.000 EUR	150.000 EUR	0

Kazalniki:
- projektna dokumentacija ureditve prostorov objekta nekdanje ilirskobistriške vojašnice v muzej; projektna dokumentacija in ureditev depojskih prostorov,
- izdelava interpretacijskega načrta dediščinskih vsebin,
- število pridobljenih predmetov za ilirskobistriški muzej.

1.7 Dom na Vidmu

Je največji prireditveni prostor v občini Ilirska Bistrica. Zgrajen je bil leta 1978 kot Dom JLA (Jugoslovanske ljudske armade). Po osamosvojitvi Slovenije dolga leta predmet spora med občino in državo (ministrstvom, pristojnim za obrambo). Po prehodu kulturnega doma pod občinsko last se je začelo saniranje infrastrukture. V kulturnem domu sta sedaj dve dvorani, večja, poimenovana tudi Kettejeva dvorana, in manjša, imenovana Žniderščičeva dvorana. Pred vhodom v Kettejevo dvorano je obnovljena avla. Kulturni dom pa vsebuje še pogostitveni prostor s kuhinjo in atrij, kjer se odvijajo razne prireditve. Lastnik in upravitelj Doma na Vidmu je Občina Ilirska Bistrica. Pod isto streho pa v Domu na Vidmu delujejo še druge organizacije in institucije. Poleg tega se Dom na Vidmu oddaja tudi v najem za različna praznovanja občanov. V njem deluje še poročna dvorana in v prostorih TIC-a Ilirska Bistrica še Pavlovčeva galerija. Osrednji izziv Doma na Vidmu je, da ni institucionaliziran kulturni dom.

Cilj:
V obdobju med letoma 2025–2028 bo Občina Ilirska Bistrica težili k temu, da postane Dom na Vidmu osrednji kulturni hram v občini Ilirska Bistrica.

Predvidene aktivnosti s finančnimi ocenami za infrastrukturo in opremo

Infrastruktura in oprema

Infrastruktura/ oprema	Obrazložitev	2025	2026	2027	2028
	Sredstva so namenjena nadaljevanju obnove prostorov v Domu na Vidmu. Na delavnicah in posvetovanjih z nosilci kulturnih dejavnosti so se izkazale naslednje potrebe: ureditev garderobe za obiskovalce in nastopajoče ter veže ob Žniderščičevi dvorani; postavitev napisnih ploščic za sanitarije in prostorov, namenjenih; ureditev prezračevanja Kettejeve dvorane; akustična prenova Kettejeve dvorane; menjava platna v Kettejevi dvorani.	0	40.000 EUR	40.000 EUR	0

Poleg lastnih proračunskih sredstev si bo Občina Ilirska Bistrica prizadevala za pridobivanje finančnih sredstev za nadgrajevanje vsebin, infrastrukture in opreme v Ljudski šoli na Premu tudi v okviru nacionalnih in evropskih razpisov.

Kazalniki:

- število obnovljene ali nadgrajene obstoječe infrastrukture in opreme,
- število izvedenih kulturnih programov in projektov za posamezno leto,
- število obiskovalcev za posamezno leto.

1.8 Pavlovčeva galerija v Domu na Vidmu

Pavlovčeva galerija, imenovana še kot Galerija Doma na Vidmu, je svoja vrata odprla v mesecu novembru 2012. Današnje ime po enem od vidnejših slovenskih impresionistov, Francetu Pavlovcu rojenem leta 1897 v Trnovem (danes del Ilirske Bistrice, nekdaj pa samostojen kraj), je dobila leta 2019. Je osrednji prostor za razstavljanje likovnih oziroma vizualnih umetnosti. Leta 2024 se je Občina Ilirska Bistrica odločila za nov koncept delovanja Pavlovčeve galerije, ki ima vodilno rdečo nit in izobraževalno noto. Namen je domači javnosti predstavljati aktualne domače umetnike in likovne ustvarjalce iz sosednjih dežel ter prispevati k spoznavanju novih svetov likovne umetnosti in k izobraževanju.

Na leto v galeriji priredimo šest otvoritvenih dogodkov, za vsako razstavo pripravimo tudi vodeni obisk. Cilj galerijske dejavnosti je domači javnosti predstavljati umetniškega dela iz slovenskega prostora, tudi prostora onkraj državni meja, v katerem živijo Slovenci, namen pa je tudi to javnost izobraževati v polju likovnega ustvarjanja. V ta namen kuratorka izvaja tudi pedagoške dejavnosti, ki se določijo v vsakoletni pogodbi o sodelovanju. K sodelovanju povabimo zainteresirano javnost, npr. šole in vrtce. Tako je v letu 2024 na primer del svoje dejavnosti v galeriji in ob gostovanju slikarke v vrtcu izvedel Vrtec Jožefe Maslo; v letu 2025 pa bo kuratorka v galeriji dvakrat gostila gimnazijce in dvakrat izvedla delavnico s člani Likovnega društva France Pavlovec v pripravah na njihovo razstavo.

Galerija deluje v prostorih Turistično informacijskega centra Ilirska Bistrica. Prostori niso povsem primerni (opremljeni) za galerijsko dejavnost, vendar je prednost skupne lokacije ta, da je galerija odprta vsak delovnik med 9. in 16. uro, ob sobotah in nedeljah pa med 15. in 17. uro. Predvidevamo, da bomo v obnovljenem nekdanjem vojaškem objektu, v katerega bo umeščen mestni muzej, preselili tudi galerijo in zanjo uredili najmanj prostor za občasne razstave, želja pa je, da bi uredili tudi prostor za stalno razstavo domačih umetnikov.

Cilj:
V obdobju med letoma 2025–2028 si bomo prizadevali, da postane Pavlovčeva galerija bodisi na sedanji bodisi na preneseni lokaciji osrednji razstavni prostor za likovne oz. vizualne umetnosti v občini Ilirska Bistrica.

Kazalniki:

- število izvedenih kulturnih programov oz. kulturnih projektov za posamezno leto,
- število vodenj za posamezno leto,
- število obiskovalcev za posamezno leto.

1.1. Glasbena šola Ilirska Bistrica

Vzgojno izobraževalni zavod Glasbena šola Ilirska Bistrica je bil ustanovljen leta 1997. V Glasbeni šoli Ilirska Bistrica se izvajajo naslednji vzgojno-izobraževalni programi:

- glasba: Klavir, Violina, Viola, Violončelo, Flavta, Klarinet, Saksofon, Rog, Trobenta, Pozavna, Tuba, Tolkala, Petje, Harmonika, Orgle, Kitara, Kljunasta flavta, Diatonična harmonika, Nauk o glasbi, Solfeggio, Orkester, Komorna igra
- glasbena pripravnica
- predšolska glasbena vzgoja
- balet
- plesna pripravnica

Glasbena šola prireja tudi nastope svojih učencev in priložnostno tudi koncerte drugih glasbenikov, njeni učenci pa se aktivno udeležujejo tudi drugih prireditev in glasbenih tekmovanj. Nekateri od njih potekajo tudi v sosednjih državah, v Italiji in na Hrvaškem.

Cilj:
V obdobju med letoma 2025–2028 si bo Občina Ilirska Bistrica skupaj z Glasbeno šolo Ilirska Bistrica prizadevala za razvijanje kakovostnih in raznolikih vzgojno-izobraževalnih programov na glasbenem področju.

Predvidene aktivnosti s finančnimi ocenami za infrastrukturo in opremo

Infrastruktura in oprema

Infrastruktura/ oprema	Obrazložitev	2025	2026	2027	2028
Investicijsko vzdrževanje v glasbeni šoli	Sredstva so namenjena za investicijsko vzdrževanje Glasbene šole Ilirska Bistrica. Za leto 2026 je bilo za vse zavode skupaj načrtovano 100.000 EUR, ki so se enakovredno razdelili med vse zavode, in sicer v višini 11.111 EUR	7.189 EUR	11.111 EUR	0 EUR	0 EUR

Ostale aktivnosti

Izvajanje dejavnosti, ki jih izvaja Glasbena šola Ilirska Bistrica, kot vzgojno-izobraževalni zavod. Dejavnosti se financirajo na podlagi Zakona o organizaciji in financiranju vzgoje in izobraževanja, predpisov Občine Ilirska Bistrica, Pogodbe o financiranju in Zakona o glasbenih šolah.

Kazalniki:

- število obnovljene ali nadgrajene obstoječe infrastrukture in opreme,
- število izvedenih kulturnih programov in kulturnih projektov,
- število učencev za posamezno leto,
- število obiskovalcev na koncertih, ki jih organizira glasbena šola, za posamezno leto.

1.9 Kulturne tematske poti

Kulturne tematske poti predstavljanje pomembno orodje tako za ohranjanje dediščine kot tudi za njeno trženje in znamčenje destinacije. Poleg kulturne dediščine je njihova vsebina prepletena z drugimi kulturnimi dejavnostmi in z drugimi področji, kot sta ohranjanje narave in promocija zdravega načina življenja. Poleg najvidnejše med njimi, Kettejeve poti, obstaja še nekaj kulturnih tematskih poti. V okviru 34. Dnevov evropske kulturne dediščine in 12. Tedna kulturne dediščine, katerih osrednja tema je bila Dediščina kulturnih poti, mreženja in povezav, je več akterjev organiziralo vodene pohode po kulturnih tematskih poteh. Tematske poti, ki so povezane z literaturo, so bile predstavljene tudi na večeru Literarnih poti v občini Ilirska Bistrica oktobra 2024. V sklopu projekta Neprekinjenost sebe se bo vzpostavila še krožna pot po Premu, ki bo v celoto povezala kulturne in naravne znamenitosti ob vasi Prem. Osrednji izzivi kulturnih tematskih poti so njihov pregled, vzdrževanje, oprema in promocija.

Cilj:
V obdobju med letoma 2025–2028 bo Občina Ilirska Bistrica skupaj z drugimi deležniki naredila pregled kulturnih tematskih poti in si bo prizadevala za povečanje fizične in vsebinske dostopnosti do njihovih vsebin ter njihove promocije.

Predvidene aktivnosti:
V letu 2025 se bo pripravila **evidenca kulturnih in tematskih poti**. Do leta 2028 pa se bo preučilo, pripravilo idejno zasnovo in pripravilo morebitno **vzpostavitev fizične in vsebinske dostopnosti vsaj ene od tematskih kulturnih poti**.

Kazalniki:
- evidenca kulturnih tematskih poti,
- vzpostavitev fizične in vsebinske dostopnosti vsaj ene od tematskih kulturnih poti.

1.9.1 Kettejeva pot

Kettejeva pot je literarna pot, ki je posvečena enemu od štirih predstavnikov slovenske moderne, Dragotinu Ketteju. Povezuje književnikov rojstni kraj, Prem, s Trnovim, krajem književnikovega počitnikovanja (Trnovo je od leta 1927 del Ilirske Bistrice). Vzpostavilo jo je istoimensko društvo leta 2006.

Zaradi dotrajanosti in v večjem delu vsebinske nedostopnosti do Kettejeve dediščine jo je Občina Ilirska Bistrica skupaj z drugimi akterji prenovila v sklopu projekta **Neprekinjenost sebe: ohranjanje lokalne identitete bistriškega prostora** in jo kot takšno odprla na slovenski kulturni praznik, 8. februarja 2025. Idejna zasnova prenovitve Kettejeve poti je bila narejena marca 2022, nato je Občina Ilirska Bistrica iskala ustrezen mehanizem sofinanciranja prenove Kettejeve poti. V okviru projekta so se vzpostavile štiri vstopne točke, tri od njih so opremljene z informacijsko-interpretacijsko tablo, četrta pa s smerokazom, ki obiskovalca usmeri od Turistične kmetije Ivankotovi do Prema. Fizična dostopnost do Kettejeve dediščine v okviru projekta zajema še smerokaze in markacije, ki so v skladu s smernicami signalizacije tematskih poti po Sloveniji in postavitev klopi iz naravnih materialov. Uporabnik pa si lahko naloži tudi gpx datoteko, dostopno na občinski spletni strani. Pod vsebinsko dostopnost pa v okviru projekta spadajo poleg navedenih informacijsko-interpretacijskih tabel še trije knjižni vodiči z dostopnostjo do digitalnih vsebin (po celotni Kettejevi poti sta na voljo knjižna vodiča v slovenščini in angleščini, družinam in šolam pa je namenjen poseben vodič po Kettejevem Premu v slovenščini) ter nudenje informacij potencialnim obiskovalcem na spletu. Obiskovalci se lahko podajo po literarni poti z lokalnimi turističnimi vodniki, za katere je Občina Ilirska Bistrica skupaj z RRA Zeleni kras skladu s skladno z Odlokom o lokalni turistični vodniški službi na turističnem območju Zeleni kras organizirala v prostorih TIC-a Ilirska Bistrica usposabljanje o vodenju po Kettejevi poti. Projekt Neprekinjenost sebe se bo zaključil septembra 2025. Izzivi Kettejeve poti so vzdrževanje in izvajanje kvalitetnih kulturnih programov različnim ciljnim skupinam. Projekt Neprekinjenost sebe je v celoti težak 278.352,11 EUR, od tega je višina sofinanciranja 173.230,00 EUR. Za leto 2025 je predvidenih 95.854,08 EUR s strani Ministrstva za gospodarstvo, turizem in šport, lastna sredstva pa znašajo 56.036,69 EUR, kar je skupaj 151.890,77 EUR. Vir sofinanciranja projekta je Načrt za okrevanje in odpornost, razvojno področje C3: Pametna, trajnostna in vključujoča rast, komponenta K4: Trajnostni razvoj slovenskega turizma, vključno s kulturno dediščino in naložba IC: Trajnostni razvoj javne in skupne turistične infrastrukture in naravnih znamenitosti v turističnih destinacijah.

Cilj:
V obdobju med letoma 2025–2028 si bo Občina Ilirska Bistrica skupaj z drugimi deležniki prizadevala za ohranjanje Kettejeve dediščine, za dvig zavesti o pomenu Dragotina Ketteja na Ilirskobistriškem in za znamčenje destinacije (zlasti vasi Prem) po književniku slovenske moderne.

Predvidene aktivnosti:

Do leta 2028 se bo nadaljevalo **evidentiranje, preučevanje, interpretiranje in predstavljanje Kettejeve dediščine ter ostale kulturne in naravne dediščine ob Kettejevi** poti preko predavanj, delavnic in drugih oblik. V kolikor se bo izkazala potreba, bodo organizirana dodatna usposabljanja za lokalne turistične vodnike. **Poseben poudarek na Dragotinu Ketteju** bo zlasti **leto 2026**, ko bomo na Ilirskobistriškem obeleževali 150. obletnico rojstva Dragotina Ketteja in 20. obletnico vzpostavitve Kettejeve poti.

Do leta 2028 si bo Občina Ilirska Bistrica skupaj z drugimi deležniki prizadevala za **povezovanje z akterji Kettejeve dediščine in dediščine slovenske moderne v Sloveniji in v čezmejnem prostoru**.

Pohodi bo po Kettejevi poti se bodo vsako leto zapored izvajali vsaj enkrat letno, **obvezno** pa **na dan slovenskega kulturnega praznika**.

V letu 2025 si bo Občina Ilirska Bistrica prizadevala za **vključitev Kettejeve poti v Slovensko pisateljsko pot**.

Za leto 2026 je tudi predviden **ponatis knjižnih vodičev po Kettejevi poti**.

Do leta 2026 se bodo pripravili tudi **turistični produkti**, ki bodo predstavljali in promovirali Kettejevo dediščino in ponudnike na Kettejevi poti.

Poleg lastnih proračunskih sredstev si bo Občina Ilirska Bistrica prizadevala za pridobivanje finančnih sredstev za nadgrajevanje vsebin, infrastrukture in opreme na Kettejevi poti tudi v okviru nacionalnih in evropskih razpisov.

Kazalniki:

- število izvedenih kulturnih programov in kulturnih projektov za vsako leto,
- izvedba izobraževanja za lokalne turistične vodnike,
- število lokalnih turističnih vodnikov na izobraževanju,
- vključitev v Slovensko pisateljsko pot,
- število obiskovalcev za vsako leto,
- ponatis knjižnih vodičev po Kettejevi poti.

1.9.2 Premska krožna pot

Premska krožna pot je še eden od produktov, ki bo vzpostavljen v okviru projekta **Neprekinjenost sebe: ohranjanje lokalne identitete bistriškega prostora**. Tematska pot bo dediščino Prema povezala v eno celoto. Obiskovalec se bo s pomočjo fizičnega vodiča podal po Premu in spoznal ne le Grad Prem in Ljudsko šolo, temveč tudi okolje, studence, pomembne premske osebnosti iz preteklosti, cerkev sv. Helene s poslikavami Toneta Kralja, kapelo sv. Katinare … Fizični vodič bo obiskovalcem dostopen v slovenščini in v angleščini. Projekt se bo zaključil septembra 2025. Vrednost projekta je 278.352,11 EUR. Vir sofinanciranja projekta je Načrt za okrevanje in odpornost, razvojno področje C3: Pametna, trajnostna in vključujoča rast, komponenta K4: Trajnostni razvoj slovenskega turizma, vključno s kulturno dediščino in naložba IC: Trajnostni razvoj javne in skupne turistične infrastrukture in naravnih znamenitosti v turističnih destinacijah. Izzivi Kettejeve poti so vzdrževanje in izvajanje kvalitetnih kulturnih programov različnim ciljnim skupinam.

Cilj:
V obdobju med letoma 2025–2028 bo Občina Ilirska Bistrica skupaj s TIC-om Ilirska Bistrica in Pokrajinskim muzejem Koper, enoto Ilirska Bistrica, vzpostavila premsko krožno pot in pripravila program za predstavljanje dediščine na njej.

Predvidene aktivnosti:
Za vodenje obiskovalcev po Premski krožni poti se bosta v letu 2025 izdelala **fizična vodiča v slovenščini in v angleščini**. Izdelava fizičnega vodiča v slovenščini je ocenjena na 3.571.32 EUR, izdelava fizičnega vodiča v angleščini pa na 3.592.7 EUR. V letu 2026 je predviden ponatis fizičnih vodičev.

Do leta 2028 se bo nadaljevalo **preučevanje, interpretiranje in predstavljanje dediščine na Premski krožni poti** preko predavanj, delavnic in drugih oblik.

Kazalniki:
- vzpostavitev Premske krožne poti,
- število izvedenih kulturnih programov in kulturnih projektov,
- število obiskovalcev.

1.10 Predstavitev dediščine Toneta Kralja na Ilirskobistriškem

Tone Kralj je bil akademski umetnik, ki je zlasti v času med svetovnima vojnama in v času 2. svetovne vojne pustil pomemben pečat na Primorskem. S poslikavanjem cerkva na Primorskem oziroma v takratni Julijski krajini je začel prav na Premu s poslikavo cerkve sv. Helene leta 1921. Poleg omenjene cerkve je v povojnem času na Ilirskobistriškem poslikal še cerkvi sv. Petra v Trnovem (Ilirska Bistrica) in sv. Jurija v Ilirski Bistrici. Ustvaril je tudi sliko v koseški cerkvi. Njegove stvaritve predstavljajo pomemben del kulturne dediščine in s tem tudi lokalne identitete, zaradi česar jih je treba ohranjati. Ohranjanje dediščine je obenem tudi predpogoj za njeno trženje in znamčenje destinacije. Cerkve so v lasti Župnije Ilirska Bistrica, ki je premsko in trnovsko cerkev uspešno prenovila s kandidaturo na razpisih Ministrstva za kulturo in na občinskih razpisih.

Cilj:
V obdobju med letoma 2025–2028 si bo Občina Ilirska Bistrica skupaj z drugimi deležniki prizadevala za ohranjanje in trženje Kraljeve dediščine na Ilirskobistriškem.

Predvidene aktivnosti
Občina Ilirska Bistrica je že kandidirala na Interregovem razpisu za ohranjanje in promocijo Kraljeve dediščine, vendar na razpisu žal ni bila uspešna. Do leta 2028 si bo prizadevala, da bo **z vsebinsko dopolnjenim projektom ponovno kandidirala**. Finančna ocena za fizično in vsebinsko predstavitev Kraljeve dediščine na Ilirskobistriškem je 110.000 EUR. Poleg tega bo v okviru svojih zmožnosti pripravila **do leta 2028 vsaj dva dogodka povezana s Kraljevim ustvarjanjem na Ilirskobistriškem**.

Kazalniki:

- izboljšanje prezentacije cerkve sv. Helene na Premu,
- število izvedenih kulturnih programov in projektov,
- število obiskovalcev na posamičen dogodek (z navedbo leta izvedbe).

1.11 Hrib svobode

Hrib svobode, nekdaj poimenovan kot Brinškov hrib, je nastal v sredini šestdesetih letih 20. stoletja kot spomenik padlim v drugi svetovni vojni. Sprva je ob Vojkovem drevoredu stal spomenik padlim v zaključnih bojih za osvoboditev mesta Ilirske Bistrice, sestavljen iz obeliska in grobnice, nato pa so posmrtne ostanke padlih prenesli na današnjo lokacijo. Na državnem razpisu sta zmagala kipar Janez Lenassi in arhitektka Živa Baraga Moškon. V glavnih potezah je bil prostor urejen, tako kot je danes, vendar brez zasaditve dreves ob poti in spomeniku. Leta 1966 je na Hribu svobode in po celotni Ilirski Bistrici potekalo tudi prvo srečanje prekomorskih enot. Lenassijev spomenik se umešča tudi med pomembne spomenike jugoslovanskega modernizma. Slikovno je bil tudi predstavljen na razstavi in v razstavnem katalogu jugoslovanskega modernizma v newyorškem muzeju MoMA. Poleg pomembne memorialne dediščine v Ilirski Bistrici predstavlja Hrib svobode tudi pomembno zeleno površino, ki nudi z ustrezno parkovno ureditvijo občanom in drugim obiskovalcem prostor za sprostitev, uživanje in neformalno učenje.

Cilj:

V obdobju med letoma 2025–2028 si bo Občina Ilirska Bistrica prizadevala za ovrednotenje in predstavljanje pomena spomenika lokalnemu prebivalstvu ter drugi slovenski in tuji javnosti. Prizadevala si bo tudi, da postane Hrib svobode prijetna zelena površina, ki bo nudila občanom in drugim obiskovalcem možnosti za sprostitev, uživanje in neformalno učenje.

Predvidene aktivnosti s finančnimi ocenami za infrastrukturo in opremo

Infrastruktura in oprema

Infrastruktura/ oprema	Obrazložitev	2025	2026	2027	2028
Sanacija območja in nova urbana oprema	Zagotavljanje sredstev za sanacijo območja in novo urbano opremo (nova urbana oprema, ureditev obstoječih poti z novim tlakovanjem in talno razsvetljavo).	0 EUR	160.000 EUR	0 EUR	0 EUR

Ostale aktivnosti

Prizadevanja s strani Občine Ilirska Bistrica za razglasitev Lenassijevega spomenika za spomenik državnega pomena.

Do leta 2028 si bo prizadevala za ohranjanje spomenika in njegovo promocijo.

Poleg lastnih proračunskih sredstev si bo Občina Ilirska Bistrica prizadevala za pridobivanje finančnih sredstev za nadgrajevanje vsebin, infrastrukture in opreme ter za obnovo spomenika na Hribu svobode tudi v okviru nacionalnih in evropskih razpisov.

Kazalniki:

- število obnovljene ali nadgrajene obstoječe infrastrukture in opreme,
- število izvedenih kulturnih programov in kulturnih projektov,

- razglasitev spomenika za spomenik državnega pomena in razglasitev vplivnega območja spomenika.

1.12 Kindlerjev park

Začetki Kindlerjevega parka v Ilirski Bistrici segajo v čas prve polovice petdesetih letih, ko so nastale na tistem območju prve športne površine. Uradno so bile odprte leta 1955. V času priprav na prvo srečanje prekomorskih brigad v Ilirski Bistrici leta 1965 so bile športne površine obnovljene, občinska skupščina pa je sprejela odlok, da se »naravni in umetni park« v neposredni bližini občinske stavbe poimenuje v Mladinski športni park Nade Žagar (št. 010-23/65-3/2, objavljen v Uradnem glasniku za Občine Ajdovščina, Ilirska Bistrica, Izola, Koper, Nova Gorica, Piran, Postojna, Sežana in Tolmin 21. junija 1965). Tretjega julija je bila na vhodu v park pri Schönbrunovem dvorcu postavljena plošča z imenom športnega parka. V neposredni bližini športnih površin so začele v prvi polovici šestdesetih let prejšnjega stoletja nastajati hortikulturne površine, ki so bile z omenjenim občinskim odlokom vključene v Mladinski športni park Nadi Žagar. Glavni pobudnik zanje je bil gozdar in vrtnar Viljem Kindler (1912–1994). Že takrat je zaznal, da se zaradi industrije in rasti mesta zelene površine v Ilirski Bistrici zmanjšujejo. Zato je s somišljeniki začel hortikulturno gibanje, ki je leta 1967 preraslo v hortikulturno društvo Vrtnica. Namen društva je bil ohranjati in izboljševati zelene površine v mestu. Eden od prvih projektov Viljema Kindlerja je bila prav ureditev neobdelanega in zanemarjenega zemljišča za občinsko stavbo in nekdanjo stavbo t. i. provizorija. Na tem območju so bile takrat njive, mlakuže in odlagališče mestnih smeti. Z ogromno truda je v šestdesetih letih na tem območju nastal mestni hortikulturni park, ki je bil (in je še vedno) izredno bogat po svoji biotski pestrosti, saj obsega okrog 110 različnih rastlinskih vrst. V njem se nahaja še ribnik z otočkom in mostički, lokvanji in obvodnim rastjem. Po slabem desetletju po osamosvojitvi Slovenije so se hortikulturne in športne površine na pobudo tedanjega Turističnega društva Ilirska Bistrica z občinskima odlokoma razdelile na dva dela. Hortikulturne površine so dobile ime po Viljemu Kindlerju, športne površine pa so ohranile ime po skojevki 3. prekomorske brigade Nadi Žagar. Desetletje kasneje (2010) je Turistično društvo Ilirska Bistrica v sklopu iniciative obnove in oživetja Kindlerjevega parka podalo pobudo o zavarovanju parka kot kulturne dediščine. Od takrat dalje je Kindlerjev park zavarovan in vnesen v register nepremične kulturne dediščine pod EID 1-29521, kot njegov sinonim pa je zapisano Park Nade Žagar, saj obsega še športne površine. Zaradi ugotovitve, da je tak status obeh parkov neustrezen, je Občina Ilirska Bistrica leta 2024 podala na ZVKD OE Nova Gorica pobudo o ustrezni ureditvi meja Kindlerjeva parka, ki bo skladna z zgoraj omenjenim občinskim odlokom. Kindlerjev park predstavlja pomembno parkovno dediščino in je obenem pomembna zelena površina v mestu Ilirska Bistrica. Zato ga je treba ohranjati in si prizadevati, da postane prostor uživanja, sproščanja in neformalnega učenja občanov in drugih obiskovalcev.

Cilj:
V obdobju med letoma 2025–2028 si bo Občina Ilirska Bistrica prizadevala za ovrednotenje in predstavljanje pomena Kindlerjevega parka lokalnemu prebivalstvu ter drugi slovenski in tuji javnosti. Prizadevala si bo tudi, da postane Kindlerjev park prijetna zelena površina, ki bo nudila lokalnemu prebivalstvu in drugim obiskovalcem možnosti za sprostitev, uživanje in neformalno učenje.

Predvidene aktivnosti s finančnimi ocenami za infrastrukturo in opremo

Infrastruktura in oprema

Infrastruktura/ oprema	Obrazložitev	2025	2026	2027	2028
Prenova ribnika	Izvedba napajanja ribnika	0 EUR	200.000 EUR	50.000 EUR	0 EUR

Ostale aktivnosti:

Predvidoma bo v letu 2026 dokončana ureditev Kindlerjevega parka v Registru kulturne dediščine.

Do leta 2028 si bo Občina Ilirska Bistrica skupaj z drugimi deležniki prizadevala za učinkovito ohranjanje in promocijo Kindlerjevega parka. Prizadevala si bo, da bo postal Kindlerjev park površina sprostitev, uživanje in neformalno učenje. Do leta 2028 bo Občina Ilirska Bistrica skupaj z drugimi deležniki organizirala vsaj dva dogodka na temo vsebin Kindlerjevega parka.

Kazalniki:

- število obnovljene ali nadgrajene obstoječe infrastrukture in opreme,
- število izvedenih kulturnih programov in projektov,
- število obiskovalcev na posamičen dogodek (z navedbo leta izvedbe).

1.13 Ohranjanje nepremične kulturne dediščine

Cilja:

- V obdobju med letoma 2025–2028 si bo Občina Ilirska Bistrica prizadevala za ohranjanje nepremične kulturne dediščine. Poleg zgoraj ostalih naštetih ciljev oz. aktivnosti za njeno ohranjanje si bo prizadevala tudi za evidentiranje pomembnih spomenikov oziroma skulptur ter za njeno ohranjanje preko javnih občinskih razpisov.
- Pomembna nepremična kulturna dediščina so tudi arheološka najdišča. Zato si bo v obdobju med letoma 2025–2028 Občina Ilirska Bistrica prizadevala tudi za njihovo ohranjanje v širšem pomenu besede.

Predvidene aktivnosti:

Ohranjanje nepremične kulturne dediščine

Ohranjanje nepremične kulturne dediščine	Obrazložitev	2025	2026	2027	2028
Obnova in vzdrževanje nepremične kulturne dediščine	Sredstva se zagotavljajo za obnovo in vzdrževanje nepremične kulturne dediščine z namenom njenega ohranjanja. Sredstva se bodo razdelila na podlagi javnega razpisa.	20.000 EUR	20.000 EUR	20.000 EUR	20.000 EUR
Konservatorski načrti za mesto Ilirska Bistrica	Priprava konservatorskih načrtov za mesto Ilirska Bistrica	5.000 EUR	10.000 EUR	10.000 EUR	10.000 EUR

Ostale aktivnosti

Do konca leta 2026 bo izdelan popis spomenikov oziroma pomembnih skulptur v občini Ilirska Bistrica. Tiste, ki še niso vneseni, so bo ustrezno predlagalo za vpis v Register kulturne dediščine.

Do leta 2028 se bo izdelala študija prezentacije in interpretacije dediščine arheoloških najdišč. Obenem se bo javnost tudi ozaveščalo o njihovem pomenu. Poleg lastnih proračunskih sredstev si bo Občina Ilirska Bistrica prizadevala za pridobivanje finančnih sredstev v tudi v okviru nacionalnih in evropskih razpisov.

Kazalniki:

- letna višina sredstev namenjena za prijaviteljem za obnovo nepremične kulturne dediščine,
- število oddanih vlog na javni občinski razpis,
- število odobrenih vlog na javni občinski razpis,
- izdelava konservatorskega načrta za mesto Ilirska Bistrica,
- število evidentiranih enot,
- število predlogov za vpis v Register kulturne dediščine,
- študija prezentacije in interpretacije dediščine arheoloških najdišč,
- število aktivnosti za ozaveščanje javnosti o pomenu arheoloških najdišč.

1.14 Vzpostavitev AŽ panja

V Ilirski Bistrici je bil rojen Anton Žnideršič (1874 – 1947), po katerem se imenuje AŽ panj, ki je temelj arhitekture slovenskega čebelnjaka (panjske končnice). Žnideršič je namreč temeljito predelal in nadgradil do tedaj znani Albertijev panj, AŽ panj pa danes uporablja velika večina slovenskih čebelarjev, vse večjo vrednost pa pridobiva tudi v svetu.

Anton Žnideršič je bil velik čebelar. Je avtor knjige Naš panj, v kateri je predlagal številne izboljšave v čebelarjenju. Izvajal je tudi izobraževanja slovenskih čebelarjev, bil pa je tudi podjetnik, na primer zagnal je prvo tovarno testenin na Kranjskem z imenom Pekatete. Preizkušal se je tudi v pesnjenju in pisanju krajše proze.

To kulturno dediščino, ki je deloma predstavljena v Čebelarskem muzeju v Ilirski Bistrici, želimo nadgraditi z multimedijskim interpretacijskim centrom NAŠ PANJ, v katerem bomo predstavili zlasti AŽ panj in prezentacijo podprli s sodobnim multimedijskim in interaktivnim doživetjem.

Predvidene aktivnosti:

V letu 2025 so v občinskem proračunu zagotovljena sredstva za izdelavo končnega predloga interpretacije grobo oceno predvidenih stroškov ter za izdelavo projekta. Gre za finančno precej zahteven projekt, ocenjen na približno dva milijona evrov. Kratkoročno bomo zagotovili ustrezno lokacijo za postavitev objekta, predvidevamo pa, da bomo do leta 2029 objekt zgradili, ga postavili in oddali v upravljanje.

Infrastruktura in oprema

Infrastruktura/ oprema	Obrazložitev	2025	2026	2027	2028
Priprava projektne dokumentacije	Priprava projektne dokumentacije za multimedijski interpretacijski center (arhitektura za novogradnjo in interier, oprema) za interpretacijo AŽ panja ilirskobistriškega čebelarja in podjetnika Antona Žnideršiča	100.000 EUR	0 EUR	0 EUR	0 EUR

Kazalniki:

- Priprava projektne dokumentacije dokumentacije za multimedijski interpretacijski center (arhitektura za novogradnjo in interier, oprema) za interpretacijo AŽ panja ilirskobistriškega čebelarja in podjetnika Antona Žnideršiča

2 PREDVIDEN PROGRAM OSREDNJIH KULTURNIH PRIREDITEV V LETIH 2025–2028

Občina Ilirska Bistrica podpira in si prizadeva za izvedbo kulturnih prireditev, kot so Mesec kulture, Pust je pršu, Vizita, Poletna muzejska noč, Dnevi evropske kulturne dediščine in Teden kulturne dediščine. Viri financiranja njihove izvedbe so različni. Mesec kulture pripravlja JSKD OI Ilirska Bistrica v sodelovanju z Občino Ilirska Bistrica in z drugimi nosilci dejavnosti na področju kulture, Pust je pršu in Vizita sodita v program dela TIC-a Ilirska Bistrica, Poletna muzejska noč sodi v program dela Pokrajinskega muzeja Koper, v Dneve evropske kulturne dediščine in Teden kulturne dediščine pa se lahko vključi vsakdo, ki bo v njihovem času izvedel kulturni dogodek.

2.1 Mesec kulture

Dvaindvajsetega januarja 1976 je bil na seji kulturne skupnosti v Ilirski Bistrici datum Kettejevega rojstva (19. januar) razglašen za lokalni kulturni praznik, na katerem bodo organizacijam in posameznikom, ki s svojim kulturnim delovanjem izkazujejo pomembne dosežke, dodeljevali Kettejeve nagrade. Nagrade so se podeljevale med letoma 1978 in 1990, nato so bile ukinjene. Občinski kulturni praznik pa se je kmalu po ustanovitvi razširil v Mesec kulture, ki se je obdržal vse do današnjih dni. Začne se z datumom Kettejevega rojstva in se zaključi v februarju. V okviru Meseca kulture priredi Občina Ilirska Bistrica tudi občinsko prireditev, s katero počasti tudi državni kulturni praznik.

Cilj:
V obdobju med letoma 2025–2028 si bo Občina Ilirska Bistrica skupaj z drugimi deležniki, ki delujejo na kulturnem področju, prizadevala za pripravo kakovostnega programa v sklopu Meseca kulture in za njegovo promocijo.

Kazalniki:
- število prireditev, organiziranih v sklopu Meseca kulture,
- število izvajalcev prireditev, organiziranih v sklopu Meseca kulture,
- število obiskovalcev prireditev.

2.2 Pust je pršu

V občini Ilirska Bistrica je tradicija pustovanja še zelo živa, zato si Občina Ilirska Bistrica, Pokrajinski muzej Koper, TIC Ilirska Bistrica in etnološka društva, ki negujejo to nesnovno dediščino prizadevajo za njeno ohranjanje in promoviranje. Osrednji del pustnega dogajanja je vsako leto pustna povorka z naslovom Pust je pršu. Na povorki sodelujejo tako etnološki kot tudi sodobni pustni liki.

Cilj:
V obdobju med letoma 2025–2028 si bodo Občina Ilirska Bistrica, Pokrajinski muzej Koper, TIC Ilirska Bistrica in etnološka društva prizadevala za ohranjanje pustne nesnovne dediščine in za njeno promocijo.

Kazalniki:
- vsakoletno prirejanje prireditve Pust je pršu in spremljevalne aktivnosti,
- število obiskovalcev za vsako leto.

2.3 Vizita

Kljub temu, da služenje vojaškega roka v Sloveniji ni več obvezno, je obujanje dolgoletne tradicije in s tem tudi kulturne dediščine izrednega pomena. Spomladi Ministrstvo za obrambo, Uprava za obrambo Postojna ob podpori Občine Ilirska Bistrica in TIC-a Ilirska Bistrica pripravi pri Domu na Vidmu seznanitev z vojaško dolžnostjo. Vizitanti se oblečejo v bele srajce, pripnejo si rožo in trak ter se pripeljejo z vozom, ki ga okrasijo s številnimi rožami, narejenimi iz krep papirja.

Cilj:
V obdobju med letoma 2025–2028 si bo Občina Ilirska Bistrica, TIC Ilirska Bistrica in Pokrajinski muzej Koper prizadevali za ohranjanje kulturne dediščine prirejanja vizite in znanja izdelave rož iz krep papirja.

Kazalniki:
- vsakoletno prirejanje vizite in spremljajočih aktivnosti,
- število udeležencev,
- število obiskovalcev.

2.4 Primorska poje

Prireditev Primorska poje je največja manifestacija zborovskega petja na Primorskem. Organizirata jo Zveza pevskih zborov Primorske in Javni sklad RS za kulturne dejavnosti v sodelovanju s primorskimi Občinami in kulturnimi društvi. Revija poteka že več kot petdeset let. Vsako leto od februarja do maja se na okoli tridesetih koncertih po Primorskem in v zamejstvu zvrsti okoli dvesto pevskih zborov. Revije se vedno udeleži tudi večina zborov, ki deluje v občini Ilirska Bistrica. Dva od teh koncertov tradicionalno gostimo v občini Ilirska Bistrica. Eden poteka v vaškem domu v Jasenu, organizirata ga Društvo Ahec in Območna izpostava JSKD OI Ilirska Bistrica, drugi pa v Osnovni šoli Toneta Tomšiča Knežak v organizaciji KŠTD Tabor Kalc 1869 Knežak in Območne izpostave JSKD Ilirska Bistrica. Na vsakem od teh koncertov se predstavi po šest ali sedem pevskih zasedb. V Jasenu so to običajno manjše pevske skupine, v Knežaku pa večji pevski zbori.

Cilj:
V obdobju med letoma 2025–2028 bo Občina Ilirska Bistrica skupaj z JSKD OI Ilirska Bistrica nadaljevala s podpiranjem izvedbe dveh koncertov revije pevskih zborov Primorska poje.

Kazalniki:
- število koncertov Primorska poje v občini Ilirska Bistrica,
- število obiskovalcev na koncertih Primorska poje v občini Ilirska Bistrica,
- število lokalnih pevskih zborov, vključenih v Primorska poje.

2.5 Revija otroških in mladinskih pevskih zborov

Revija otroških in mladinskih pevskih zborov (včasih je nosila ime Naša pomlad) poteka v organizaciji Javnega sklada RS za kulturne dejavnosti po vseh izpostavah sklada na Primorskem. Zaradi velikega števila zborov se v Ilirski Bistrici v zadnjih letih izvajata kar dva koncerta. Običajno se na reviji predstavi od šestnajst do osemnajst pevskih zborov. Zbori prihajajo iz osnovnih šol, vrtcev in iz glasbene šole. Revija je strokovno spremljana. Ogleda si jo strokovni spremljevalec, ki zborovodjem po zaključenem koncertu poda strokovno mnenje o nastopu. Zbore uvrsti na ustrezno kakovostno raven, ki jo dosegajo. Te razvrstitve se upoštevajo pri prijavi zborov na regijska in državna tekmovanja.

Cilj:
V obdobju med letoma 2025–2028 bo JSKD OI Ilirska Bistrica nadaljeval s podpiranjem in organizacijo izvedbe revije otroških in mladinskih pevskih zborov. Cilj je dvig kakovosti zborovskega petja že pri osnovnošolcih, zato težimo k čim večjemu številu zborov, ki presegajo območno raven.

Kazalniki:
- število koncertov revije otroških in mladinskih pevskih zborov v občini Ilirska Bistrica,
- število otroških in mladinskih pevskih zborov na koncertih revije otroških in mladinskih pevskih zborov v občini Ilirska Bistrica,
- število pevskih zborov, ki dosegajo regijski ali državni nivo.

2.6 Občinska revija odraslih pevskih zborov

Na enak način kot revija otroških in mladinskih pevskih zborov poteka tudi občinska revija odraslih pevskih zborov, ki je leta 2024 po desetletjem zatišju ponovno zaživela. Občinska revija pevskih zborov ima svoje korenine v Harijah, kjer je leta 1981 potekala prva revija. V občini Ilirska Bistrica je trenutno registriranih deset pevskih zborov, osem od njih jih je letos nastopilo na 36. Občinski reviji pevskih zborov v Domu na Vidmu. Novost prenovljene revije je strokovno spremljanje in ocenjevanje zborov oziroma razvrstitev zborov na nivoje. To poteka na enak način kot pri otroških in mladinskih pevskih zborih. Razvrstitev zborom omogoča prijavo na regijska in državna tekmovanja, ocena pa se upošteva tudi pri točkovanju ob prijavi na občinski razpis za kulturo. Smatramo, da je način izvajanja revije z ocenjevanjem, pomemben korak v smeri dvigovanja kvalitete dela pevskih zborov. Občinsko revijo pevskih zborov in skupin vsako leto posvetimo eni od osebnosti, ki je povezana z občino Ilirska Bistrica in z zborovskim petjem. Revijo organizira Območna izpostava JSKD Ilirska Bistrica.

Cilj:
V obdobju med letoma 2025–2028 bo JSKD OI Ilirska Bistrica nadaljeval s podpiranjem in organizacijo izvedbe občinske revije odraslih pevskih zborov. Zaradi težnje k čim večji kakovosti zborovskega petja, bodo revije strokovno spremljane, zbori pa bodo dobili povratno informacijo o svojem nastopu in bodo ustrezno uvrščeni na kakovostno raven, katero dosegajo.

Kazalniki:
- vsakoletna izvedba koncerta občinske revije odraslih pevskih zborov,
- število pevskih zborov na koncertih občinske revije odraslih pevskih zborov v občini Ilirska Bistrica,
- število obiskovalcev na koncertih občinske revije odraslih pevskih zborov v občini Ilirska Bistrica,
- število zborov ki po kakovosti presega območno raven.

2.7 Poletna muzejska noč

Poletna muzejska noč od leta 2002 predstavlja največjo promocijo slovenskih muzejev, galerij in drugih ustanov, ki pripravljajo programe s področja kulturne dediščine, zgodovine, kulture in umetnosti. V letu 2024 je Občina Ilirska Bistrica v sodelovanju s Pokrajinskim muzejem Koper vključila k programu Poletne muzejske noči tudi lokalne zbiralce premične kulturne dediščine. Občina Ilirska Bistrica bosta ob strinjanju lokalnih zbiralcev s to aktivnostjo nadaljevala.

Cilj:
V obdobju med letoma 2025–2028 bo Občina Ilirska Bistrica nadaljevala s podpiranjem izvedbe Poletne muzejske noči v občini Ilirska Bistrica in z vključevanjem lokalnih zbiralcev, ki se bodo vključenostjo strinjali.

Kazalniki:
- število izvedenih Poletnih muzejskih noči,
- število obiskovalcev Poletne muzejske noči v organizaciji Pokrajinskega muzeja Koper,
- število lokalnih zbiralcev vključenih v program Poletne muzejske noči,
- število obiskovalcev vključenih lokalnih zbirk.

2.8 Dnevi evropske kulturne dediščine in Teden kulturne dediščine

Dnevi evropske kulturne dediščine (DEKD) so skupna akcija evropskih držav pod okriljem Sveta Evrope in Evropske komisije z namenom, z namenom da se domači javnosti, Evropejcem in svetu predstavit kulturno dediščino Evrope. Teden kulturne dediščine (TKD) je namenjen spodbujanju zavedanja pomena kulturne dediščine in izvajanju tovrstnih vsebin med otroki in mladimi. Občina Ilirska Bistrica je v letu 2024 izvedla koordinacijski sestanek s Pokrajinskim muzejem Koper, JSKD OI Ilirska Bistrica, Knjižnico Makse Samsa Ilirska Bistrica in z vzgojno-izobraževalnimi zavodi, ki delujejo v občini Ilirska Bistrica. Koordinacijski sestanek se je izkazal kot pozitivno dejanje, ki je obrodilo kar osem prireditev, ki so se izvršile v času med 28. septembrom in 12. oktobrom 2024 v občini Ilirska Bistrica, eno prireditev pa je Krajevna skupnost Ostrožno Brdo organizirala sama. Vključevanje v skupno akcijo DEKD in TKD na Ilirskobistriškem pa ni novost, saj so se glede na znane podatke vanjo vključevala že posamezna lokalna društva in krajevne skupnosti.

Cilj:
V obdobju med letoma 2025–2028 bo Občina Ilirska Bistrica skupaj z nosilci kulturnih dejavnosti spodbujala in koordinirala prijavo prireditev v sklopu DEKD in TKD. Prizadevala si bo, da bo letno v vsaj eno od prireditev aktivno vključena tudi sama.

Kazalniki:
- število koordinacijskih sestankov,
- število organizatorjev prireditev v občini Ilirska Bistrica v sklopu DEKD in TKD,
- število prireditev v občini Ilirska Bistrica v sklopu DEKD in TKD,
- številu obiskovalcev prireditev v občini Ilirska Bistrica v sklopu DEKD in TKD.

2.9 Priključitev Primorske k matični domovini leta 2025

Dan priključitve Primorske k matični domovini je državni praznik v Republiki Sloveniji, ki ga praznujemo 15. septembra (ni dela prost dan). Praznik obeležuje 15. september 1947, ko je bila uveljavljena pariška mirovna pogodba z Italijo, ki je takratni Jugoslaviji in s tem tudi Sloveniji dodelila velik del Primorske. Uvedla ga je novela zakona o praznikih in dela prostih dnevih v Republiki Sloveniji, ki so jo poslanci Državnega zbora sprejeli jeseni 2009. Država organizira proslavo na vsakih pet let, v vmesnem obdobju pa jo organizirajo občine in kulturne organizacije. Leta 2025 se bo proslava priključitve Primorske k matični domovini odvijala v Ilirski Bistrici.

Cilj:
Pripraviti visoko kakovostno proslavo, ki bo odražala domovinske vrednote.

Kazalniki:
- število obiskovalcev,
- odmevnost (število medijskega poročanja).

3 SPODBUJANJE LJUBITELJSKE KULTURE V OBČINI ILIRSKA BISTRICA

3.1 Srečanja nosilcev ljubiteljske kulture

Na delavnici Kakšne kulture si želimo? so udeleženci poudarili koristnost vsaj letnega srečavanja, ki bi pripomoglo k njihovemu sodelovanju, povezovanju in delovanju.

Cilj:
V obdobju med letoma 2025–2028 bo JSKD OI Ilirska Bistrica organiziral vsaj enkrat letno srečanje z nosilci ljubiteljske kulture.

Kazalniki:
- število srečanj,
- število udeležencev na posameznih srečanjih.

3.2 Srečanja po posameznih področjih ljubiteljske kulture

Območna izpostava JSKD Ilirska Bistrica letno razpisuje srečanja po posameznih področjih ljubiteljske kulture. Razpisi s področja glasbe, gledališča, lutkovne dejavnosti, plesa, folklore, ljudskega petja, likovne dejavnosti in literature se objavijo običajno decembra ali januarja, glede na število prijav pa se od marca dalje izvajajo srečanja. Če je na območju občine premalo prijav za posamezno srečanje, več izpostav JSKD iz Južno Primorske regije pripravi skupno srečanje. Srečanja se razpisujejo po starostnih skupinah za otroke, za mladino in za odrasle. Ker so srečanja strokovno spremljana, so pomembna tudi za dvigovanje nivoja ljubiteljske kulture.

Cilj:
V obdobju med letoma 2025–2028 bo JSKD OI Ilirska Bistrica razpisoval in izvajal naslednje prireditve po posameznih področjih: srečanje otroških in mladinskih pevskih zborov, srečanje odraslih pevskih zborov in skupin, srečanje orkestrov, srečanje otroških gledaliških skupin, srečanje odraslih gledaliških skupin, srečanje lutkovnih skupin, srečanje plesnih skupin, srečanje otroških folklornih skupin, srečanje odraslih folklornih skupin, srečanje ljudskih pevcev in godcev, srečanje mladih likovnikov, srečanje likovnih ustvarjalcev, srečanje mladih literatov in srečanje literarnih ustvarjalcev. Cilji tovrstnih srečanj so razvoj in popularizacija posameznih področij kulturnih dejavnosti ter dvig kvalitete.

Kazalniki:
- število srečanj izvedenih na območju občine Ilirska Bistrica,
- število srečanj izven občine na katerih sodelujejo udeleženci iz občine Ilirska Bistrica,

- število skupin oziroma število udeležencev na posameznih srečanjih,
- število skupin oziroma število udeležencev na posameznih srečanjih, ki presegajo območno raven.

3.3 Izobraževanja po posameznih področjih kulturnih dejavnosti

Območna izpostava JSKD Ilirska Bistrica letno razpisuje in izvaja izobraževanja po posameznih področjih ljubiteljske kulture. Izobraževanja kot so seminarji in delavnice s področja likovne dejavnosti, literature, folklorne dejavnosti, glasbe in gledališča se razpisujejo in izvajajo na osnovi izraženega interesa s strani ljubiteljskih kulturnih društev in šol. Običajno se letno izvede dve regijski in dve območni izobraževanji. Območna izobraževanja so namenjena predvsem udeležencem, ki delujejo na območju občine Ilirska Bistrica, regijskih izobraževanj pa se udeležujejo slušatelji s celotne Primorske regije.

Cilj:
V obdobju med letoma 2025–2028 bo JSKD OI Ilirska Bistrica razpisoval in izvajal izobraževanja z različnih področij kulturnih dejavnosti na osnovi izraženega interesa s strani ljubiteljskih kulturnih društev in šolskih mentorjev. Cilj izobraževanj bo ohranjanje delovanja ljubiteljskih kulturnih društev in šolskih skupin ter dvig kvalitete njihovega dela.

Kazalniki:
- število izobraževanj izvedenih na območju občine Ilirska Bistrica,
- število udeležencev na posameznem izobraževanju.

3.4 Spodbujanje ljubiteljske kulture na podlagi javnih občinskih razpisov

Občina Ilirska Bistrica se zaveda vloge ljubiteljske kulture, zato dejavnost (njenih nosilcev članstvo, izobraževanja, izvajanje vsebin, založništvo, nakupi opreme in sofinanciranje prostorskih najemnin) podpira v obliki javnih občinskih razpisov. Del teh javnih občinskih razpisov je tudi založništvo, na katerega se lahko izjemoma prijavljajo tudi javni zavodi.

Cilj:
V obdobju med letoma 2025–2028 si bo Občina Ilirska Bistrica prizadevala nuditi čim večjo podporo nosilcem ljubiteljske kulture v obliki javnih razpisov.

Kazalniki:
- letna višina sredstev, namenjena nosilcem ljubiteljske kulture,
- število oddanih vlog,
- število odobrenih vlog.

4 ZA ZAKLJUČEK: DOLGOROČNE USMERITVE

Za zaključek podajamo dolgoročne usmeritve na področju kulture v občini Ilirska Bistrica.

1. **Občine Ilirska Bistrica bo v obdobju do leta 2028 ustanovila javni zavod, pod okrilje katerega bo sodila tudi kulturna dejavnost v občini.** Ustanovitev takšnega zavoda bo omogočala učinkovito upravljanje infrastrukture, namenjene kulturi, in vseh kulturnih dejavnosti, njihovo kakovostno nadgradnjo in širitev, vključno s podporo razvoju kulturnega turizma.

2. **Dom na Vidmu mora postati osrednji kulturni dom v občini in sedež zavoda oziroma njegove enote za kulturo.**

3. **Občina Ilirska Bistrica bo postala destinacija kulturnega turizma, ki bo v prepletu še z drugimi vrstami turizma.** Občina Ilirska Bistrica ima namreč velik kulturni potencial, ki pa ostaja še ne dovolj izkoriščen. V ospredju sta zlasti dediščinski in literarni turizem.

4. **Predpogoj za znamčenje destinacije in trženje kulturne dediščine je njeno ohranjanje. Občina Ilirska Bistrica si bo zato prizadevala za ohranjanje kulturne dediščine v najširšem pomenu pojma ohranjanja dediščine**, to je (so)financiranje konservatorsko-restavratorskih posegov, evidentiranje, preučevanje, predstavljanje in interpretiranje kulturne dediščine skupaj z akterji, ki delujejo na tem področju.

5. **Občina Ilirska Bistrica bo spodbujala ljubiteljsko kulturno dejavnost, obenem pa si bo prizadevala za večjo dostopnost do profesionalnih izvajalcev na področjih gledališke, glasbene in vizualne umetnosti.** Za uresničevanje te usmeritve je nujna posodobitev ilirskobistriškega kulturnega doma, imenovanega Dom na Vidmu.

6. **Občina Ilirska Bistrica bo spodbujala in bo sama aktivno vključena v sodelovanje z različnimi deležniki, tako z nosilci kulturnih dejavnosti kot tudi z česektorskimi izvajalci. Prizadevala si bo tudi za sodelovanje znotraj statistične regije in zunaj nje ter za čezmejno sodelovanje.**

7. **Občina Ilirska Bistrica bo spodbujala na najrazličnejše načine bralno kulturno in bralno pismenost.**

8. **Občina Ilirska Bistrica si bo prizadevala za razvoj kulturno-umetnostne vzgoje vseh generacij.**